

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”
(для спеціалістів)**

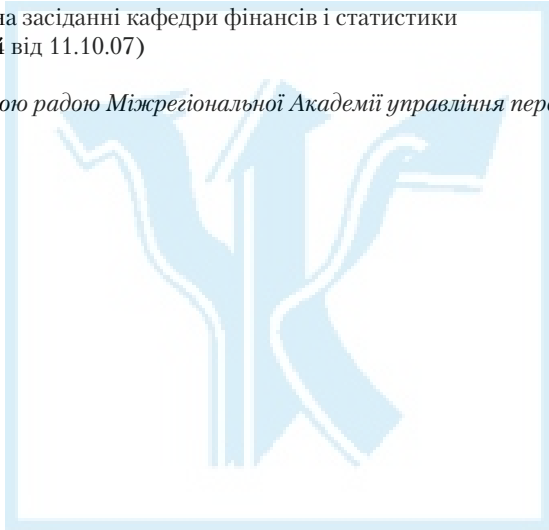
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри фінансів і статистики *Л. Л. Варениченко*

Затверджено на засіданні кафедри фінансів і статистики
(протокол № 4 від 11.10.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Варениченко Л. Л. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Бюджетний менеджмент” (для спеціалістів). – К.: МАУП, 2008. – 82 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, методичні рекомендації щодо самостійної роботи, зміст матеріалу для самостійного вивчення дисципліни, тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань та співбесіди з дисципліни, теми рефератів, ключові терміни за темами, термінологічний словник, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Процес навчання у вищому закладі освіти передбачає здобуття студентами знань під час аудиторних лекційних і семінарських занять в комплексному поєднанні їх з самостійною та індивідуальною роботою на навчальній базі академії та поза її меж. Самостійна робота студентів формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань.

Мета вивчення дисципліни “Бюджетний менеджмент” — закріпити базові знання щодо функціонування бюджетної системи як єдиного цілого та її окремих ланок, здобути знання з управління бюджетними фінансовими ресурсами і відносинами, які виникають у процесі руху бюджетних потоків.

Для досягнення мети вивчення дисципліни передбачається вирішення наступних завдань:

- досконале оволодіння знаннями щодо побудови бюджетної системи, складу та структури дохідної й видаткової частин бюджетів, змісту бюджетного процесу;
- набуття навичок управління бюджетним процесом, а також уміння збирати, систематизувати й аналізувати інформацію, яка необхідна для складання проекту бюджету та характеризує стан його виконання;
- набуття вмінь вільно орієнтуватися в системі обліку виконання бюджету та в бюджетній звітності;
- ґрунтовне знання процедури складання проектів бюджетів та взаємовідносин між різними органами влади й управління в цьому процесі;
- набуття вмінь вільно користуватися методами бюджетного планування та здійснювати багатоваріантні розрахунки як в розрізі окремих розділів і статей бюджетної класифікації, так і бюджету в цілому;
- набуття знань і вмінь щодо управління бюджетним дефіцитом і державним боргом;
- вивчення способів балансування бюджету та допустимих меж бюджетного дефіциту, його причин, наслідків та джерел покриття;
- оволодіння всіма формами, видами й методами бюджетного фінансового контролю.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти самостійно виконувати бюджетне планування та здійснювати багато-

варіантні розрахунки як в розрізі окремих розділів і статей бюджетної класифікації, так і бюджету в цілому, здійснювати різного роду розрахунки між ланками бюджетної системи з відповідним їх обґрунтуванням, забезпечувати збереження та ефективне використання державних фінансових ресурсів.

Дисципліна узагальнює та поглиблює знання, отримані студентами при вивченні курсів “Фінанси”, “Бюджетна система”, “Організація виконання державного бюджету”, “Казначейська справа” “Бухгалтерський облік у бюджетних установах”, та пов’язана з курсами “Фінанси підприємств”, “Фінансова діяльність суб’єктів господарювання”, “Фінансовий ринок”.

Самостійна робота студентів має бути систематичною, послідовною, здійснюватися з використанням методико-технологічних прийомів та принципів, що дасть можливість студенту більш досконало опанувати предмет курсу. Перед усім студент має усвідомити теоретичну та практичну значущість дисципліни; детально ознайомитися із найважливішими розділами курсу; усвідомити, що всі теми курсу взаємопов’язані між собою.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекції	Семінарські та практ. заняття	Самост. робота
1	2	3	4	5
	Змістовий модуль I. Сутність та складові бюджетного менеджменту			
1	Сутність та складові бюджетного менеджменту	2	–	4
2	Бюджетна система країни та бюджетний процес як об’єкти управління			

1	2	3	4	5
	2.1. Бюджетна система країни та державний бюджет	2	1	6
	2.2. Бюджетний процес як об'єкт управління	2	1	6
3	Органи оперативного управління бюджетом	2	2	8
4	Бюджетне планування	2	2	8
	<i>Рубіжний контроль за модулем I</i>	–	1	–
	Змістовий модуль II. Організація, облік та контроль виконання бюджетів	–	1	–
5	Виконання бюджетів			
	5.1. Організація і порядок виконання дохідної частини бюджетів	2	2	6
	5.2. Організація виконання видаткової частини бюджетів	–	–	6
	5.3. Регулювання міжбюджетних відносин	2	2	6
6	Облік виконання бюджетів	2	–	4
7	Звітність про виконання бюджету	2	2	6
8	Контроль за виконанням бюджету	2	–	6
9	Світовий досвід бюджетного менеджменту	2	–	6
	<i>Рубіжний контроль за модулем II</i>	–	1	–
Підсумковий контроль (іспит)				
Разом годин: 108		22	14	72

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів включає завдання різних типів та рівнів складності. Основними формами самостійної роботи студентів у процесі вивчення дисципліни є:

- робота над конспектами лекцій, планами практичних занять;
- вивчення навчального матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, робота з нормативно-правовими актами;
- робота з каталогами бібліотек з метою пошуку необхідної інформації;
- опрацювання матеріалу за першоджерелами — науковою, спеціальною, науковими публікаціями в періодичних виданнях, інформаційно-довідковою літературою;
- конспектування самостійно вивченого матеріалу, підготовка доповідей, рефератів, написання курсових робіт;
- активна участь у практичних заняттях, колоквиумах;
- науково-дослідна робота під час проходження практики та ін.

Під час самостійного опрацювання кожної теми та при підготовці до практичних занять *важливе значення мають лекції*. Вони дають студентам знання в обсязі, необхідному для подальшого самостійного поглибленого вивчення дисципліни, орієнтують у найбільш раціональному напрямі щодо самостійного опрацювання кожної теми, роз'яснюють найбільш складні поняття та положення. У ході лекції викладачем здійснюються посилення на навчальну, наукову і спеціальну літературу, а також на нормативно-правові джерела. Ведення конспекту лекції дає можливість студенту уважно проаналізувати лекційний матеріал під час подальшого поглибленого вивчення теми та при підготовці до семінарських і практичних занять. Окремі питання, які розкриті в конспекті лекції в загальному виді, та ті, що винесені на самостійне опрацювання, студент повинен опрацювати і засвоїти за *рекомендованими підручниками, навчальними посібниками, законодавчо-нормативною та довідково-інформаційною літературою*.

Під час роботи з названими джерелами студент повинен ознайомитися з їх змістом та відібрати необхідний для вивчення матеріал (розділи, підрозділи і т. д.). При самостійному вивченні матеріалу за підручниками, навчальними посібниками, науковою та спеціальною літературою необхідно аналізувати прочитане, порівнюючи з прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, відмічати незрозумілі положення з метою подальшого їх з'ясування

на семінарському чи практичному занятті. Тут доцільно виписувати формулювання конкретних положень та визначень іншими авторами. Під час роботи з науковою та спеціальною літературою студент може знайти посилення на додаткові літературні джерела, які не зазначені в списку рекомендованої літератури цього навчально-методичного комплексу. Використання таких додаткових джерел для самостійного поглибленого вивчення матеріалу є важливим, а особливо під час підготовки доповідей та рефератів.

Маючи список літературних джерел, студенту необхідно звернутися до алфавітного каталогу бібліотеки та знайти в ньому каталожну картку з необхідним джерелом і бібліотечним шифром. Якщо ж студент поглиблено вивчає конкретну проблему, готує наукову доповідь, реферат чи курсову роботу і йому не вистачає матеріалу в списку рекомендованої літератури, невідомі реквізити рекомендованих літературних джерел, то необхідно звернутися до систематизованого каталогу бібліотеки, у тому числі й до тематичного каталогу публікацій в періодичних виданнях.

Індивідуальна робота студентів сприяє поглибленню знань з дисципліни шляхом творчого пошуку вивчення запропонованої проблеми. З цією метою рекомендується вдало поєднувати теоретичний і практичний матеріал.

У процесі самостійної та індивідуальної роботи студентів доцільно активно використовувати тестові та розрахункові завдання для самоконтролю набутих знань. За результатами самостійного виконання теоретичних завдань визначається рівень засвоєння студентом основних термінів, принципів, показників, методологічних та методичних основ, на яких ґрунтується дисципліна.

МАУП

ЗМІСТ МАТЕРІАЛУ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ дисципліни “БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Змістовий модуль I. Сутність та складові бюджетного менеджменту

Тема 1. Сутність та складові бюджетного менеджменту

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Органи управління бюджетом. Етапи і методи управлінської діяльності в бюджетному процесі.

Складові бюджетного менеджменту: бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік і звітність з виконання бюджету, контроль за виконанням бюджету.

Теми рефератів

1. Загальна характеристика об'єктів та суб'єктів бюджетного менеджменту.
2. Основні методи управлінської діяльності на кожній стадії бюджетного процесу.

Ключові терміни: бюджетний менеджмент; бюджетні потоки та пов'язані з ними відносини; бюджетна система; фінансові ресурси бюджетів; відповідність бюджетної моделі конкретним соціально-економічним та історичним умовам; фінансова база держави; бюджетна; об'єкти бюджетного менеджменту; суб'єкти бюджетного менеджменту; предмет бюджетного менеджменту; регулювання міжбюджетних відносин; складові бюджетного менеджменту; контроль за виконанням бюджетів; стратегічне бюджетне планування; бюджетна резолюція; поточне бюджетне планування; органи оперативного управління бюджетами; бюджетний процес; моніторинг використання бюджетних фінансових ресурсів; інформаційна база бюджетного менеджменту; облік виконання бюджетів за доходами та видатками; стан бюджету (повнота); методологія бюджетної роботи; бюджетний облік та звітність; спеціалізовані служби фінансового контролю; Державне казначейство, Рахункова палата, Державна податкова адміністрація, Державна контрольно-ревізійна служба.

Питання для співбесіди

1. Мета навчальної дисципліни “Бюджетний менеджмент”.
2. Що є предметом навчальної дисципліни “Бюджетний менеджмент”?

3. Розкрийте сутність поняття “бюджетний менеджмент”.
4. Назвіть складові бюджетного менеджменту.
5. Що є об’єктом бюджетного менеджменту?
6. Назвіть суб’єкти бюджетного менеджменту.
7. Які чинники обумовили появу бюджетного менеджменту?

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 1

1. Бюджетний менеджмент — це...

2. Об’єкт бюджетного менеджменту — ...

3. Бюджет — це:

- а) економічна категорія;
- б) централізований фонд фінансових ресурсів;
- в) фінансовий план.

4. Управління бюджетним процесом полягає у прийнятті своєчасних і правильних рішень з питань:

- а) бюджетного регулювання;
- б) бюджетного збалансування (зменшення видатків, збільшення доходів);
- в) бюджетного планування та виконання бюджету.

5. Бюджет за суттю — це:

- а) централізований фонд фінансових ресурсів;
- б) економічна категорія;
- в) фінансовий план.

6. Вимогами до інформації, на якій базується бюджетний процес є...

7. Бюджетний процес за структурою поділяється на:

- а) управління бюджетним процесом;
- б) облік виконання бюджету;
- в) контроль за виконанням бюджету;
- г) бюджетне планування (складання, розгляд, затвердження);
- д) виконання бюджету;
- е) інше.

8. Об’єкт бюджетного менеджменту — ...

9. Бюджетне планування — це:

- а) складання проектів бюджетів;
- б) перша стадія бюджетного процесу;
- в) складання, розгляд та затвердження проектів бюджетів;
- г) розгляд та затвердження проектів бюджетів.

10. Наука про управління виокремлює такі основні функції менеджменту:

- а) фінансовий аналіз;
- б) планування реалізації стратегії;
- в) організація виконання розроблених планів;
- г) облік виконання бюджету;
- д) інше ... (доповнити).

11. До органів оперативного управління бюджетом належать:

- а) Митний комітет та його підрозділи;
- б) органи Міністерства внутрішніх справ;
- в) Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим, обласні фінансові управління, фінансові управління міст Києва та Севастополя, міські й районні фінансові відділи;
- г) організації й установи, керівники яких наділені функціями розпорядників бюджетних коштів;
- д) Контрольно-ревізійна служба України, Державне казначейство, Державна податкова адміністрація, Рахункова палата.

12. Загальними функціями управління є...

13. Складовими бюджетного менеджменту є:

- а) складання бюджету;
- б) бюджетне планування;
- в) розгляд бюджету;
- г) облік виконання бюджету;
- д) затвердження бюджету;
- е) контроль за виконанням бюджету;
- є) інше ... (доповнити).

14. Бюджетний процес — це....

15. Виконання дохідної частини бюджету (забезпечення надходження платежів та податків як до Державного бюджету, так і до місцевих бюджетів) та виконання видаткової частини

бюджету (фінансування запланованих та затверджених видатків бюджету) являє собою...

16. До органів нефінансового профілю, які пов'язані з бюджетом у питаннях формування доходів, відносять:

- а) Митний комітет та його підрозділи;
- б) органи Міністерства внутрішніх справ;
- в) Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим, обласні фінансові управління, фінансові управління міст Києва та Севастополя, міські й районні фінансові відділи;
- г) організації й установи, керівники яких наділені функціями розпорядників бюджетних коштів;
- д) Контрольно-ревізійна служба України, Державне казначейство;
- е) Державна податкова адміністрація, Рахункова палата.

Література [2–4; 8; 9; 25; 28–30]

Тема 2. Бюджетна система країни та бюджетний процес як об'єкти управління

Тема 2.1. Бюджетна система країни та державний бюджет

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Класифікація видатків та форми бюджетного фінансування. Бюджетний дефіцит, його причини, наслідки та межі. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Бюджет як централізований фонд грошових коштів держави. Організація і завдання управління бюджетними потоками.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Основи бюджетного устрою: види бюджетів, принципи побудови бюджетної системи, розмежування доходів і видатків між бюджетами, взаємовідносини між бюджетами. Склад і структура бюджетної системи України.

Теми рефератів

1. Складові бюджетного менеджменту.
2. Організація управління бюджетними потоками.
3. Динаміка та структурна динаміка доходів і видатків.
4. Розмежування доходів і видатків між бюджетами різних рівнів.
5. Взаємовідносини між бюджетами різних рівнів.

Ключові терміни: бюджет як фінансовий план; склад і структура доходів бюджету; видатки бюджету; методи, джерела і принципи формування доходів бюджету; класифікація видатків; бюджетне фінансування; бюджетний дефіцит; покриття бюджетного дефіциту; бюджетні потоки; бюджетний устрій; принципи побудови бюджетної системи; розмежування доходів і видатків між бюджетами; взаємовідносини між бюджетами.

Питання для співбесіди

1. Дайте визначення державного бюджету.
2. Розкрийте економічну сутність державного бюджету.
3. Структурні складові Державного бюджету.
4. З якою метою бюджет поділяють на загальний та спеціальний фонди?
5. Охарактеризуйте основні функції Державного бюджету.
6. Принципи побудови бюджетної системи України.
7. Складові зведеного бюджету України.
8. Які типи бюджетних систем існують?
9. Як класифікуються доходи бюджету?
10. Які фактори впливають на обсяг дохідної частини Державного бюджету?

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 2.1

1. Бюджетна система країни – це:

- а) взаємопов'язана система фінансових інститутів, визначена адміністративно-територіальним устроєм;
- б) сукупність бюджетів усіх рівнів, які формуються в країні відповідно до її адміністративного поділу та бюджетного устрою;
- в) сукупність державних фінансових інститутів;
- г) сукупність бюджетів різних рівнів;

2. Бюджетний устрій – це:

- а) сукупність бюджетів різних рівнів;
- б) організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури;
- в) взаємопов'язана система фінансових інститутів, визначена адміністративно-територіальним устроєм;
- г) взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи.

3. Структура бюджетної системи визначається:

- а) адміністративно-територіальним устроєм;
- б) сукупністю державних фінансових інститутів;
- в) системою органів влади;
- г) адміністративно-територіальним устроєм і побудовою системи органів влади.

4. Основами бюджетного устрою є:

- а) виділення видів бюджетів;
- б) сукупність бюджетів різних рівнів;
- в) встановлення принципів побудови бюджетної системи;
- г) взаємопов'язана система фінансових інститутів, визначена адміністративно-територіальним устроєм;
- д) розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи;
- е) організація взаємовідносин між різними бюджетами.

5. До складу бюджетної системи України входять:

- а) центральні та місцеві бюджети;
- б) загальний, федеральний та місцеві бюджети;
- в) державний та місцеві бюджети;
- г) державний та три рівні місцевих бюджетів.

6. Місцевими бюджетами визнаються:

- а) бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування;
- б) бюджети місцевого самоврядування;
- в) бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

7. Зведений бюджет – це:

- а) сукупність показників бюджетів, які використовуються для аналізу і прогнозування економічного і соціального розвитку держави;
- б) показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим і зведених бюджетів областей та міст Києва і Севастополя;
- в) показники бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського значення.

8. Бюджетна система України ґрунтується на принципах:

- а) єдності, збалансованості, самостійності, матеріального стимулювання, повноти, обґрунтованості;
- б) єдності, збалансованості, комерційного розрахунку, самостійності, повноти, обґрунтованості;
- в) єдності, збалансованості, самостійності, повноти, справедливості і неупередженості, ефективності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, публічності та прозорості, обґрунтованості;
- г) відповідальності учасників бюджетного процесу за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.

9. Принцип єдності бюджетної системи України передбачає:

- а) забезпечення єдності бюджетної системи України єдиною правовою базою;
- б) єдину грошову систему;
- в) єдине регулювання бюджетних відносин та єдину бюджетну класифікацію;
- г) єдність порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку і звітності.

10. Принцип збалансованості означає:

- а) повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;
- б) єдине регулювання бюджетних відносин та єдину бюджетну класифікацію;
- в) відповідальність учасників бюджетного процесу за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.

11. Принцип ефективності передбачає:

- а) досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;
- б) єдине регулювання бюджетних відносин та єдину бюджетну класифікацію;
- в) досягнення запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів.

12. Державний бюджет як економічна категорія — це:

- а) сукупність законодавчо регламентованих відносин між державою і юридичними та фізичними особами з приводу розподілу й перерозподілу ВВП;

- б) досягнення запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів.
- в) загальнодержавні потреби в грошових коштах, джерела їх формування, розподіл і перерозподіл.

13. Державний бюджет як централізований фонд грошових коштів держави являє собою:

- а) рівновагу доходів і видатків бюджету;
- б) загальнодержавні потреби в грошових коштах, джерела їх формування, розподіл і перерозподіл;
- в) розпис доходів і видатків цього фонду;
- г) сукупність законодавчо регламентованих відносин між державою і юридичними та фізичними особами з приводу розподілу й перерозподілу ВВП.

14. Державний бюджет як фінансовий план:

- а) відображає загальнодержавні потреби в грошових коштах, джерела їх формування, розподіл і перерозподіл;
- б) характеризує економічну й соціальну політику держави;
- в) визначається рівновагою доходів і видатків бюджету, бюджетним дефіцитом або бюджетним профіцитом;
- г) характеризується складом доходів і видатків, які відображають фінансову діяльність держави.

15. Загальний фонд бюджету включає:

- а) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду;
- б) бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень;
- в) всі видатки бюджету за рахунок надходжень до загального фонду бюджету;
- г) гранти або дарунки (у вартісному обчисленні), одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету;
- д) фінансування загального фонду бюджету.

16. Спеціальний фонд бюджету включає:

- а) бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретно визначених джерел надходжень;
- б) всі доходи бюджету;
- в) фінансування загального фонду бюджету;

- г) гранти або дарунки (у вартісному обчисленні), одержані розпорядниками бюджетних коштів на конкретну мету;
- д) різницю між доходами і видатками спеціального фонду бюджету.

17. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди визначається:

- а) Законом про Державний бюджет України;
- б) рішенням місцевих органів влади;
- в) постановою Кабінету Міністрів України;
- г) Бюджетним кодексом України.

18. Структуру доходів Державного бюджету України формують:

- а) доходи, які отримуються відповідно до законодавства про податки, збори і обов'язкові платежі та Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів”;
- б) доходи від плати за послуги, що надаються бюджетними установами, які утримуються за рахунок Державного бюджету України;
- в) надходження з інших, визначених законодавством, джерел;
- г) гранти і дарунки у вартісному обчисленні;
- д) міжбюджетні трансферти з місцевих бюджетів.

19. Видатки Державного бюджету України включають:

- а) бюджетні призначення, встановлені Законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією державних програм;
- б) пояснення всіх видатків, за винятком видатків, що пов'язані з державною таємницею;
- в) гранти і дарунки у вартісному обчисленні;
- г) перелік видатків, які визначені ст. 87 Бюджетного кодексу України.

20. Бюджетна класифікація – це:

- а) єдине систематизоване групування доходів, видатків та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;
- б) єдине систематизоване групування доходів та видатків;

- в) перелік видатків, які визначені ст. 87 Бюджетного кодексу України;
- г) класифікація доходів, видатків і фінансування бюджету, класифікація боргу.

21. Бюджетна класифікація України застосовується для:

- а) здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів;
- б) проведення необхідного аналізу в розрізі доходів, а також організаційних, функціональних та економічних категорій видатків;
- в) забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників;
- г) правильної відповіді немає.

22. Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- а) податкові надходження, неподаткові надходження;
- б) податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і трансферти;
- в) податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти і цільові фонди.
- г) доходи від операцій з капіталом і трансферти.

23. Неподатковими надходженнями визнаються:

- а) доходи від власності та підприємницької діяльності;
- б) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу;
- в) надходження від штрафів та фінансових санкцій;
- г) інші неподаткові надходження.

24. Видатки бюджету класифікуються за:

- а) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки (функціональна класифікація видатків);
- б) підрозділами та групами, в яких конкретизуються напрями спрямування бюджетних коштів на здійснення відповідно функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування;
- в) економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки (економічна класифікація видатків);

- г) розділами, в яких визначаються видатки бюджетів на здійснення відповідно загальних функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування;
- д) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків);
- е) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків).

25. Функціональна класифікація видатків має такі рівні деталізації:

- а) функції, з виконанням яких пов'язані видатки;
- б) розділи, в яких визначаються видатки бюджетів на здійснення відповідно загальних функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування;
- в) економічна характеристика операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки;
- г) підрозділи та групи, в яких конкретизуються напрями спрямування бюджетних коштів на здійснення відповідно функцій держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування.

26. За економічною класифікацією видатки бюджету поділяються на:

- а) поточні видатки, капітальні видатки та кредитування за вирахуванням погашення;
- б) поточні видатки і капітальні видатки;
- в) капітальні видатки та кредитування за вирахуванням погашення;
- г) видатки, склад яких визначається Міністром фінансів України.

27. Відомча класифікація видатків бюджету визначає:

- а) поточні видатки, капітальні видатки та кредитування за вирахуванням погашення;
- б) поточні видатки і капітальні видатки;
- в) джерела отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту бюджету;
- г) перелік головних розпорядників бюджетних коштів.

28. За формою прояву розрізняють бюджетний дефіцит:

- а) активний і пасивний;
- б) свідомий і вимушений;
- в) збалансований;
- г) відкритий і прихований.

29. За причинами виникнення бюджетний дефіцит поділяється на:

- а) свідомий і вимушений;
- б) активний і пасивний;
- в) нульовий;
- г) відкритий і прихований.

Література [2–4; 8; 9; 11; 21; 24; 25; 29; 30]

Тема 2.2. Бюджетний процес як об'єкт управління

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Зміст кожної стадії бюджетного процесу. Законодавче регулювання бюджетного процесу. Основні завдання бюджетного процесу. Засади організації ефективного бюджетного процесу. Фактори, які впливають на організацію бюджетного процесу. Повноваження учасників бюджетного процесу відповідно до діючого законодавства. Особливості організації бюджетного процесу в зарубіжних країнах.

Ключові терміни: бюджетний процес, стадії бюджетного процесу, бюджетний період, регулювання бюджетного процесу, завдання бюджетного процесу, організація бюджетного процесу, учасники бюджетного процесу, бюджетні повноваження, розпорядники бюджетних коштів.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 2.2

1. Бюджетний процес являє собою:

- а) процес розгляду та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети;
- б) регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів та їх виконання;
- в) складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджетів, які входять у бюджетну систему України;
- г) процес складання проектів бюджетів.

2. Відповідно до бюджетного кодексу України стадіями бюджетного процесу визнаються...

3. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються:

- а) внутрішній та зовнішній фінансовий контроль і аудит;
- б) регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів та їх виконання;

- в) складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджетів, які входять у бюджетну систему України;
- г) оцінка ефективності використання бюджетних коштів.

4. Внутрішній фінансовий контроль на всіх стадіях бюджетного процесу повинен забезпечувати:

- а) постійну оцінку достатності та відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю;
- б) оцінку діяльності щодо відповідності результатів встановленим завданням та планам;
- в) складання, розгляд і затвердження звіту про виконання бюджетів, які входять у бюджетну систему України;
- г) інформування безпосередньо керівника бюджетної установи про результати кожної перевірки (оцінки, розслідування, вивчення чи ревізії, проведеної підрозділом внутрішнього фінансового контролю).

5. Керівник бюджетної установи відповідає за організацію ефективної системи внутрішнього контролю за фінансовою та господарською діяльністю цієї установи з урахуванням:

- а) положень Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів;
- б) вимог цілеспрямованого, ефективного і економного управління функціями кожного структурного підрозділу, правильного розмежування функціональних обов'язків;
- в) оцінки ефективності використання бюджетних коштів та правил бухгалтерського обліку й контролю щодо активів, пасивів, доходів та видатків бюджетної установи;
- г) забезпечення відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю.

6. Зовнішній контроль та аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ здійснюються:

- а) Рахунковою палатою України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Державним казначейством України;
- г) Головним контрольно-ревізійним управлінням України.

7. Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему, становить:

- а) період розробки проекту бюджету та його затвердження;

- б) один календарний рік, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року;
- в) період виконання бюджетів;
- г) період складання та затвердження звіту про виконання бюджетів.

8. Особливими обставинами, за яких Державний бюджет України може бути прийнятий на інший бюджетний період, визначено:

- а) надзвичайні події;
- б) введення воєнного стану;
- в) оголошення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях;
- г) оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, необхідність усунення природних чи техногенних катастроф.

9. Нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетний процес та бюджетні відносини в Україні, є:

- а) Конституція України;
- б) Закон про Державний бюджет України на відповідний рік;
- в) Бюджетний кодекс України;
- г) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі та на виконання Бюджетного кодексу України й інших законів України;
- д) потрібне доповнити.

10. При здійсненні бюджетного процесу в Україні положення нормативно-правових актів застосовуються:

- а) лише в частині, в якій вони не суперечать положенням Конституції України, Бюджетного кодексу України та Закону про Державний бюджет України на відповідний рік;
- б) лише в частині, в якій вони не суперечать положенням Конституції України;
- в) лише в частині, в якій вони не суперечать Закону про Державний бюджет України на відповідний рік;
- г) потрібне доповнити.

11. Учасниками бюджетного процесу є:

- а) органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями;
- б) посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями;

- в) органи, які наділені бюджетними повноваженнями;
- г) правильної відповіді немає.

12. Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно:

- а) керівники місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад та їх секретаріатів, керівники головних управлінь, управлінь, відділів та інших самостійних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад;
- б) органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями, органи, уповноважені відповідно Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України забезпечувати їх діяльність в особі їх керівників, а також міністерства;
- в) Національна академія наук України, Українська академія аграрних наук, Академія медичних наук України, Академія педагогічних наук України, Академія правових наук України, Академія мистецтв України в особі їх керівників;
- г) Конституційний суд України, Верховний Суд України та інші спеціалізовані суди; установи та організації, які визначені Конституцією України або входять до складу Кабінету Міністрів України.

13. Головні розпорядники коштів Державного бюджету України визначаються та затверджуються:

- а) Бюджетним кодексом України;
- б) Конституцією України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

14. Головний розпорядник бюджетних коштів виконує наступні функції:

- а) розробляє на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подає їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу;
- б) здійснює внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів;

- в) одержує звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність використання ними бюджетних коштів;
- г) розробляє план своєї діяльності відповідно до завдань та функцій, визначених нормативно-правовими актами, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів.

Література [2–5; 8; 9; 11; 20; 21; 24; 25; 29; 30]

Тема 3. Органи оперативного управління бюджетом

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Вертикальна структура органів Міністерства фінансів. Структура центрального апарату Міністерства фінансів України. Фінансові управління обласних державних адміністрацій. Основні завдання, функції та права фінансових органів обласного рівня. Структура фінансового управління. Міські та районні фінансові відділи в Україні: головні завдання, функції, права, структура.

Законодавчі документи, якими керуються фінансові управління обласних державних адміністрацій, міські та районні фінансові відділи.

Завдання та функції Державної податкової адміністрації в оперативному управлінні бюджетним процесом.

Структура Головного управління Державного казначейства України, вертикальна структура органів державного казначейства. Завдання, функції, структура Державної контрольно-ревізійної служби.

Завдання, функції та структура Рахункової палати України.

Теми рефератів

1. Основні завдання, функції та права фінансових органів обласного рівня в оперативному управлінні бюджетним процесом.
2. Головні завдання, функції та права міських та районних фінансових відділів в Україні щодо оперативного управління бюджетним процесом.
3. Взаємодія органів оперативного управління бюджетним процесом.
4. Становлення та розвиток податкової служби України.
5. Необхідність та становлення органів Державного казначейства України.

6. Розвиток Державної контрольно-ревізійної служби України.
7. Національний банк України: функції, структура, взаємовідносини з фінансовими органами.
8. Фондова біржа: функції, структура, взаємовідносини з фінансовими органами.
9. Державна страхова компанія (на вибір): функції, структура, взаємовідносини з фінансовими органами.

Ключові терміни: класифікація органів оперативного управління бюджетним процесом; Міністерство фінансів України; фінансові управління обласних державних адміністрацій; міські та районні фінансові відділи; Державна податкова адміністрація; Державне казначейство України; Рахункова палата України; Державна контрольно-ревізійна служба України.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 3

1. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Міністерство фінансів України делегувало функції з оперативно-го управління видатками та організації касового виконання бюджету Державному казначейству України.

2. Перерахуйте основні завдання Рахункової палати України.

3. Органи системи Міністерства фінансів України за структурою складають:

- а) три ланки (вища, середня, базова);
- б) одну ланку (центральный апарат);
- в) дві ланки (центральна і на рівні АРК, областей, міст Києва і Севастополя).

4. Перерахуйте функції Державної податкової адміністрації.

5. Контрольно-ревізійна служба в Україні була створена в:

- а) 1991 році;
- б) 1993 році;
- в) 1995 році;
- г) 1996 році.
- д) 1997 році.

6. Рахункова палата України підпорядкована:

- а) Кабінету Міністрів України;

- б) Верховній Раді України;
- в) здійснює діяльність як самостійний орган державного фінансового контролю.

7. Визначіть (або доповніть) структуру центрального апарату Міністерства фінансів України:

- а) департамент по бюджету;
- б) департамент фінансів виробничої сфери;
- в) департамент державного боргу;
- г) департамент фінансів невиробничої сфери;
- д) департамент зовнішніх економічних зв'язків;
- е) інше.

8. Назвіть нормативний акт, яким регулюється діяльність Державного казначейства України.

9. Функція контролю за проходженням бюджетних коштів в Національному банку та інших банківських установах закріплена за:

- а) податковою адміністрацією;
- б) Рахунковою палатою;
- в) Міністерством фінансів;
- г) Державним казначейством;
- д) фінансовими управліннями.

10. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Державні податкові адміністрації в АРК, областях і містах з районним поділом відносять до базової ланки органів податкової адміністрації.

11. При Міністерстві фінансів України здійснюють діяльність наступні органи:

- а) Податкова адміністрація;
- б) Державне казначейство;
- в) Антимонопольний комітет;
- г) Контрольно-ревізійна служба;
- д) Управління пенсійного фонду.

12. Назвіть нормативний акт, яким регулюється діяльність контрольно-ревізійної служби України.

13. Завданням центрального апарату Міністерства фінансів України є:

- а) розробка основних напрямків державної фінансової політики;
- б) організація складання і виконання Державного бюджету;
- в) ведення поточних бюджетних рахунків;
- г) розробка нових і вдосконалення старих форм фінансових взаємовідносин;
- д) перевірки бюджетних організацій щодо раціонального та цільового використання бюджетних коштів;
- е) інше.

14. Чим саме відрізняються функції обласного фінансового управління від функцій міських та районних фінансових відділів?

15. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Міністерство фінансів України делегувало функції з контролю за формуванням доходів бюджетів органів місцевого самоврядування, функції з використання коштів Державного і місцевих бюджетів, позабюджетних фондів та валютних кредитів Державній контрольно-ревізійній службі.

16. Районний в місті фінансовий відділ складається із наступних відділів:

- а) відділ фінансування місцевого господарства;
- б) інспекція бюджету або бюджетний відділ;
- в) бухгалтерія;
- г) відділ комп'ютеризації;
- д) відділ доходів.

17. Назвіть основні нормативні акти, якими регулюється діяльність Міністерства фінансів України.

18. Державна податкова адміністрація України (вища ланка) виконує такі функції:

- а) розробляє та видає інструктивні та методичні документи про порядок застосування законодавчих актів про податки і платежі;
- б) організовує складання і виконання Державного бюджету в розрізі доходів;
- в) роз'яснює через засоби масової інформації порядок застосування законодавчих та інших нормативно-правових актів про податки і платежі;

- г) веде перевірку касового виконання бюджету;
- д) інше.

Література [2–4; 8; 9; 11; 21; 24; 25; 29; 30]

Тема 4. Бюджетне планування

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Розгляд проекту Державного бюджету в Кабінеті Міністрів. Подання проекту бюджету до Верховної Ради України, його розгляд в комісіях і комітетах. Представлення проекту Державного бюджету на сесії Верховної Ради України. Порядок внесення доповнень і зауважень до проекту бюджету. Затвердження Державного бюджету. Закон про Державний бюджет, його зміст.

Взаємозв'язок проектів місцевих бюджетів із проектом Державного бюджету. Інформація для складання проектів місцевих бюджетів. Прогнозний, розрахунковий та кінцевий проекти місцевих бюджетів. Розгляд проекту бюджету в органах виконавчої і законодавчої влади, внесення в нього поправок і зауважень. Затвердження місцевих бюджетів.

Бюджетний регламент, його зміст, завдання та засади побудови. Затвердження бюджетного регламенту. Необхідність встановлення бюджетного регламенту на всіх рівнях бюджетної системи. Відповідальність органів законодавчої і виконавчої влади за порушення бюджетного регламенту. Відповідальність Міністерства фінансів України і фінансових органів за порушення бюджетного регламенту.

Інформаційне забезпечення планування доходів.

Планування видатків на економічну діяльність держави. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів. Планування державних дотацій та субсидій.

Кошторисне планування. Основи кошторисного планування. Оперативно-сітьові показники, що визначають обсяг бюджетних асигнувань. Норми і нормативи кошторисного фінансування. Структура кошторису. Види кошторисів. Планування видатків за окремими статтями кошторису.

Теми рефератів

1. Методи бюджетного планування.
2. Рівні та етапи бюджетного планування.
3. Напрями вдосконалення бюджетного планування і регулювання бюджетів на основі розширення самостійності адміністративно-територіальних формувань.

4. Організація бюджетного планування.
5. Характеристика основних етапів розробки проекту бюджету.
6. Порядок складання проектів місцевих бюджетів у взаємозв'язку із проектом Державного бюджету.

Ключові терміни: принципи і завдання бюджетного планування; методи бюджетного планування; рівні та етапи бюджетного планування; організація бюджетного планування; розробка проекту бюджету; методологія складання проекту Державного бюджету; Закон про Державний бюджет; проекти місцевих бюджетів; бюджетний регламент; методологія планування; інформаційне забезпечення планування доходів; бюджетне фінансування інвестиційних проектів; кошторисне планування; оперативно-сітьові показники; обсяг бюджетних асигнувань; норми і нормативи кошторисного фінансування; структура кошторису.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 4

1. Загальні засади бюджетного планування визначаються:

- а) Законом про Державний бюджет України;
- б) Постановою Кабінету Міністрів України;
- в) Конституцією України;
- г) Бюджетним кодексом України.

2. Загальне керівництво бюджетним плануванням покладено на:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Рахункову палату Верховної Ради України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Державне казначейство України.

3. Безпосередню роботу з організації планування бюджетів всіх рівнів виконує:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державне казначейство України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністр фінансів.

4. Міністерство фінансів України:

- а) складає й подає на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції до проекту Державного бюджету України;

- б) розробляє основні напрями економічної політики;
- в) бере участь у дискусіях;
- г) організовує роботу щодо методичного забезпечення розгляду проекту Державного бюджету у Верховній Раді України та його затвердження.

5. Організаційна й узагальнююча робота зі складання проекту бюджету виконується:

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) управліннями Департаменту зведеного бюджету Міністерства фінансів України;
- в) Міністерством фінансів України;
- г) Рахунковою палатою Верховної Ради України.

6. У загальному вигляді можна виділити наступні завдання бюджетного планування:

- а) установлення середньострокових фіскальних і бюджетних цілей з метою досягнення ефективності бюджетної політики та передбачуваності соціально-економічних наслідків її проведення;
- б) здійснення ефективного управління державним боргом;
- в) забезпечення збалансованості фінансових ресурсів держави, які акумулюються через бюджет;
- г) визначення реальних джерел доходів бюджету виходячи із фіскальних цілей Уряду.

7. Відомо три методи планування показників бюджету:

- а) метод прямого рахунка;
- б) факторний;
- в) нормативний;
- г) аналітичний.

8. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Метод прямого рахунка — передбачає деталізований розрахунок показників в бюджеті виходячи із реальних потреб і показників у розрізі окремих статей доходів і видатків за кожним підприємством, організацією, установою.

9. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Аналітичний метод заснований на використанні норм і нормативів, встановлених відносно як до детальних, так і до узагальнених показників.

10. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Нормативний метод заснований на використанні норм та нормативів, встановлених як до детальних, так і узагальнюючих показників.

11. Рівень бюджетного планування залежить від декількох чинників:

- а) чіткості формулювання цілей і завдань, які вирішує держава;
- б) методів, які використовують у процесі бюджетного планування;
- в) кваліфікації персоналу;
- г) достовірності інформації, яка використовується при розрахунках проекту бюджету.

12. Установи, що розглядають проекти кошторисів і планів асигнувань, повинні:

- а) забезпечити суворе дотримання вимог чинного законодавства;
- б) не допускати включення до кошторису видатків, не обумовлених виробничою необхідністю;
- в) дотримувати режим економії;
- г) забезпечити в проектах кошторисів і планах асигнувань дотримання доведених у лімітних довідках річних обсягів асигнувань.

13. У бюджетному менеджменті бюджетування — це:

- а) сукупність технологічних процедур бюджетної роботи з аналітично-розрахункової підготовки бюджетів;
- б) підготовка кошторисів і програм;
- в) порівняння корисності альтернативних варіантів витрачання коштів з державного і місцевих бюджетів;
- г) процес злагодженого планування і управління діяльністю підрозділів за допомогою кошторисів і економічних показників.

14. Програмно-цільове бюджетування — це:

- а) управління бюджетом за умови витрачання бюджетних коштів тільки з метою досягнення соціально значущих результатів;
- б) порівняння корисності альтернативних варіантів витрачання коштів з державного і місцевих бюджетів;
- в) підготовка кошторисів і програм;
- г) здійснення контролю за результатами економічної та соціальної ефективності діяльності розпорядника бюджетних коштів.

15. Метою запровадження програмно-цільового бюджетування у бюджетному процесі є:

- а) встановлення безпосередньо зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання;
- б) підготовка кошторисів і програм;
- в) здійснення контролю за результатами економічної та соціальної ефективності діяльності розпорядника бюджетних коштів;
- г) порівняння корисності альтернативних варіантів витрачання коштів з державного і місцевих бюджетів.

16. Запровадження програмно-цільового бюджетування у бюджетному процесі спрямоване на:

- а) забезпечення за результатами виконання бюджету здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу;
- б) забезпечення прозорості бюджетного процесу;
- в) упорядкування організації діяльності головного розпорядника бюджетних коштів;
- г) підвищення ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

17. Головні ознаки програмно-цільового бюджетування:

- а) можливість аналізу витрат на основі показників результативності;
- б) зосередженість на результатах, яких необхідно досягти;
- в) посилення відповідальності за витрачання бюджетних коштів;
- г) забезпечення прозорості бюджетного процесу.

18. На першому етапі програмно-цільового бюджетування та прогнозування формуються:

- а) довго- та середньострокові цілі;
- б) цілі та способи їх досягнення;
- в) стратегія для реалізації поставлених цілей та завдань діяльності певної бюджетної установи;
- г) цільові плани.

19. На другому етапі програмно-цільового бюджетування та прогнозування:

- а) виконується аналіз і відбір програм;
- б) складаються програми;
- в) визначається величина фінансових ресурсів;
- г) здійснюється розподіл обов'язків між органами управління.

20. На третьому етапі програмно-цільового бюджетування:

- а) відбувається розподіл фінансових ресурсів;
- б) здійснюється більш комплексне та системне бюджетне планування;
- в) складається бюджет;
- г) приймаються більш комплексні та обґрунтовані рішення у сфері бюджетної політики.

21. Організаційні засади складання проекту Державного бюджету України полягають в наступному:

- а) Кабінет Міністрів України визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування;
- б) Міністр фінансів України визначає загальний рівень доходів та видатків бюджету;
- в) Міністр фінансів України визначає основні організаційно-методичні засади бюджетного планування;
- г) Міністр фінансів України відповідає за складання проекту закону про Державний бюджет України.

22. Основними етапами складання проекту Державного бюджету України Бюджетний кодекс України визначає наступні:

- а) підготовка бюджетних запитів;
- б) аналіз бюджетних запитів і розробка пропозицій проекту Державного бюджету України;
- в) визначення Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період;
- г) подання проекту Закону про Державний бюджет України до Верховної Ради України.

23. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Кошторисно-бюджетне фінансування — це метод безповоротного, безоплатного відпуску грошових коштів на утримання установ, що перебувають на повному фінансуванні з бюджету, на основі відповідних фінансових планів — кошторисів бюджетних установ. До таких установ належать апарати законодавчої і виконавчої влади, суд і прокуратура, соціально-культурна сфера, бюджетні установи.

24. Кошторис бюджетних установ має такі складові:

- а) загальний фонд;
- б) фонд розвитку;
- в) фонд додаткового фінансування;
- г) спеціальний фонд.

25. Кошториси підрозділяються на:

- а) індивідуальні;
- б) зведені;
- в) кошториси на централізовані заходи.

26. Індивідуальний кошторис складає:

- а) головний розпорядник бюджетних коштів;
- б) кожна бюджетна організація;
- в) усі бюджетні установи;
- г) Міністерство фінансів України.

27. Зведені плани використання бюджетних коштів і зведені помісячні плани використання бюджетних коштів – це:

- а) узгодження оперативних і перспективних планів;
- б) зведення показників індивідуальних планів використання бюджетних коштів;
- в) зведення показників індивідуальних помісячних планів використання бюджетних коштів розпорядників коштів;
- г) координація дій різних підрозділів бюджетної установи.

28. Основна мета складання кошторисів полягає:

- а) в координації дій різних підрозділів бюджетної установи;
- б) в узгодженні оперативних і перспективних планів;
- в) в управлінні і контролі за діяльністю установи;
- г) в стимулюванні ефективності роботи керівників.

Література [2–5; 8–11; 20; 22; 24]

Змістовий модуль II. Організація, облік та контроль виконання бюджетів

Тема 5. Виконання бюджетів

Тема 5.1. Організація і порядок виконання дохідної частини бюджетів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Поняття та принципи виконання бюджету. Органи, що забезпечують виконання бюджету, розподіл функцій між ними.

Розпис доходів і видатків як основа виконання бюджету, порядок та терміни його складання, внесення змін та доповнень. Бюджетна класифікація доходів і видатків, її роль у бюджетному процесі та виконанні бюджету.

Система справляння доходів бюджету. Розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом.

Податковий менеджмент. Основи та організація податкової роботи. Правове регламентування встановлення і справляння податків. Облік платників і надходжень податків. Порядок та форми розрахунків із бюджетом.

Звіряння доходів між податковими органами і органами Державного казначейства.

Теми рефератів

1. Визначення джерел і методів формування доходів.
2. Напрями і принципи фінансування видатків.
3. Проблеми перерахування частини загальнодержавних податків до місцевих бюджетів.

Ключові терміни: *принципи виконання бюджету; органи, що забезпечують виконання бюджету; розпис доходів і видатків бюджету; внесення змін та доповнень; система мобілізації доходів бюджету; податковий менеджмент; правове регламентування встановлення і справляння податків; порядок та форми розрахунків із бюджетом.*

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 5.1

1. Банківська система касового виконання бюджету – це...

2. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Розпис доходів і видатків місцевих бюджетів, бюджету АРК складає Міністерство фінансів України.

3. Перерахуйте органи, які забезпечують виконання дохідної частини Державного бюджету.

4. Яким документом і в якому році було затверджено структуру діючої бюджетної класифікації в Україні?

5. Поточні доходи бюджетів поділяються на:

- а) сукупні доходи;
- б) доходи від операцій з капіталом;
- в) офіційні трансферти;
- г) неподаткові надходження;
- д) податкові надходження.

6. Грошові кошти бюджету — це...

7. Прийом доходів від юридичних осіб здійснюється за допомогою:

- а) квитанції-повідомлення;
- б) платіжного повідомлення;
- в) платіжного доручення;
- г) супровідної відомості;
- д) довідки.

8. Чім відрізняється банківська система касового виконання бюджету від казначейської системи касового виконання бюджету?

9. Про наслідки звірки доходів між органами казначейства і податковою адміністрацією складають наступні документи:

- а) довідка № 3 про надходження до Державного бюджету;
- б) реєстр доходів, які надійшли до Державного бюджету;
- в) довідка № 5;
- г) виписки;
- д) інші.

10. Сукупні доходи складаються із:

- а) офіційних трансфертів;
- б) державних цільових фондів;
- в) поточних доходів;
- г) доходів від операцій з капіталом;
- д) інших доходів.

11. Перерахуйте органи, які забезпечують виконання дохідної частини обласного бюджету.

12. Казначейська система касового виконання бюджету — це...

13. Прийом доходів від фізичних осіб здійснюється за допомогою:

- а) платіжного доручення;
- б) довідки;
- в) реєстру;
- г) квитанції-повідомлення;
- д) платіжного повідомлення;
- е) марок державного мита.

14. Систематизоване групування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками — це...

15. Банківські установи щодня подають органам казначейства наступну інформацію:

- а) довідку;
- б) форму № 412-Д;
- в) реєстр;
- г) виписки з рахунка обліку доходів;
- д) копії завірених платіжних документів.

16. Територіальні органи Державного казначейства складають такі документи про надходження доходів:

- а) довідку про доходи, що надійшли на поточний (основний) рахунок місцевого бюджету (ф. № 3);
- б) довідку № 3 про надходження до Державного бюджету;
- в) реєстр доходів, які надійшли до Державного бюджету;
- г) платіжні доручення;
- д) виписки з рахунка обліку доходів.

17. Асигнування — це...

18. У діючій бюджетній класифікації передбачена класифікація видатків:

- а) відомча;
- б) територіальна;
- в) функціональна;
- г) економічна;
- д) інша.

19. Якими нормативними актами регулюється бюджетне фінансування і хто їх розробляє?

20. Виділяють такі методи бюджетного фінансування:

- а) математичний, аналітичний, статистичний;
- б) субсидії, субвенції, дотації;
- в) аналітичний, прямого рахунка, нормативний;
- г) відкриття кредитів, перерахування коштів з поточного рахунка бюджету або з рахунка казначейства на поточні/реєстраційні бюджетні рахунки розпорядників коштів;
- д) інші.

21. Групування видатків Державного і місцевих бюджетів, яке відображає напрями використання коштів залежно від функцій, які виконує держава, – це...

22. Реєстраційний рахунок – це...

23. Назвіть два основних принципи бюджетного фінансування.

24. Бюджетне фінансування – це...

25. Загальні видатки поділяються на:

- а) нерозподілені;
- б) капітальні;
- в) поточні;
- г) кредитування з вирахуванням погашення;
- д) інші.

26. У бюджетному фінансуванні задіяні такі суб'єкти:

- а) уповноважені органи банківської системи;
- б) органи податкової адміністрації;
- в) органи контрольно-ревізійного управління;
- г) головні розпорядники коштів та розпорядники коштів II і III ступенів;
- д) фінансові органи;
- е) інші.

27. Назвіть права й обов'язки розпорядників коштів.

28. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

При фінансуванні через територіальні органи казначейства шляхом оплати рахунків та видачі готівкою розпорядникам коштів відповідного рівня відкривається реєстраційний рахунок в органах казначейства.

29. Розпорядник коштів – це...

30. Перерахуйте основні документи, якими оформляють фінансування із місцевого бюджету.

31. До виникнення взаємних розрахунків спонукають такі фактори:

- а) коли об'єктивно не співпадають строки фінансування і надходження доходів;
- б) зміна після затвердження бюджету законодавства, що регламентує розподіл доходів і видатків між бюджетами;

- в) невиконання плану з фінансування;
- г) передача з одного бюджету в інший фінансування відповідних заходів;
- д) перефінансування за окремими видами видатків;
- е) при територіальній нерівності бюджетів;
- є) зміна відомчої підпорядкованості підприємства (організації, установи);
- ж) невиконання плану з доходів;
- з) нестача бюджетної готівки;
- и) зміна адміністративно-територіального поділу;
- і) інше.

32. Кому надано право вирішення питання про видачу бюджетної позички?

33. Грошова допомога, що надається бюджетом бюджету нижчого рівня з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача, — це...

34. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів і чому.

Бюджетна субвенція — це грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом бюджету нижчого рівня з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача. При нецільовому використанні кошти підлягають поверненню.

35. Взаємні розрахунки — це...

36. Для проведення взаємозаліку необхідно скласти відповідні документи:

- а) клопотання про виділення бюджетної позички;
- б) довідка про недоїмку з податків;
- в) повідомлення про взаємні розрахунки;
- г) протокол взаєморозрахунків між розпорядником коштів і платником податків;
- д) акт звірки розрахунків між підприємством та розпорядником коштів за надані послуги.

37. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Бюджетна позичка — це короткострокова позичка, яку надають з вищестоящего бюджету нижчестоящому для покриття тимчасового касового розриву у бюджеті у зв'язку із перевищенням видатків

над доходами в окремі періоди (квартали) року. Бюджетні позички повертають до кінця першого звітного кварталу року, наступного за роком видачі позички.

38. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Взаємозалік коштів з фінансування видатків у рахунок погашення недоплати по належних до бюджету платежах здійснюється між розпорядником бюджетних коштів і генеральним підрядником (у результаті — векселеутримувачем) у межах не проведених на дату взаємозаліку видатків або не використаних на цю дату асигнувань на суми, що не перевищують розміру недоїмки платника за відповідними видами податків.

39. До виникнення необхідності у виділенні позички спонукають такі фактори:

- а) коли об’єктивно не співпадають строки фінансування і надходження доходів;
- б) зміна після затвердження бюджету законодавства, що регламентує розподіл доходів і видатків між бюджетами;
- в) невиконання плану з фінансування;
- г) передача з одного бюджету до іншого фінансування відповідних заходів;
- д) перефінансування з окремих видів видатків;
- е) територіальна нерівність бюджетів;
- є) зміна відомчої підпорядкованості підприємства (організації, установи);
- ж) невиконання плану по доходах;
- з) нестача бюджетної готівки;
- и) зміна адміністративно-територіального поділу;
- і) інше.

40. Документи, які необхідні для проведення взаємних розрахунків:

- а) платіжне доручення;
- б) квитанція-повідомлення;
- в) “Повідомлення про взаємні розрахунки” (ф. № 11);
- г) платіжне повідомлення;
- д) інше.

Література [2–5; 8; 9; 11; 20; 21; 24; 25; 29; 30]

Тема 5.2. Організація виконання видаткової частини бюджетів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Методи і види фінансування із Державного бюджету. Методи: відкриття кредитів та перерахування бюджетних коштів з рахунка бюджету на рахунки розпорядників коштів. Фінансування за відомчою структурою. Фінансування через територіальні органи казначейства шляхом оплати рахунків і видачі готівкою. Інформація про територіальне розташування установ, підприємств, організацій і обсяги асигнувань та кошторисів видатків. Документообіг у процесі фінансування із Державного бюджету.

Організація фінансування із місцевого бюджету. Документообіг у процесі фінансування із місцевого бюджету.

Касове виконання бюджету. Системи касового виконання бюджету: банківська, казначейська, змішана. Органи, які беруть участь у касовому виконанні бюджету, розподіл функцій між ними. Касове виконання дохідної частини бюджету. Грошові кошти бюджету. Джерела формування та напрямки використання грошових коштів бюджету.

Теми рефератів

1. Переваги та недоліки проведення взаємозаліків в Україні.
2. Бюджетні трансферти в Україні.
3. Проблеми перерахування частини загальнодержавних податків до місцевих бюджетів.
4. Порядок проведення вексельних взаєморозрахунків.

Ключові терміни: методи і види фінансування із Державного бюджету; методи відкриття кредитів; перерахування бюджетних коштів з рахунка бюджету на рахунки розпорядників коштів; відомча структура фінансування; фінансування через територіальні органи казначейства; обсяги асигнувань; кошториси видатків; касове виконання бюджету; банківська, казначейська, змішана системи касового виконання бюджету; напрямки використання грошових коштів бюджету.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 5.2

1. Банківська система касового виконання бюджету – це...

2. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Розпис доходів і видатків місцевих бюджетів, бюджету АРК складає Міністерство фінансів України.

3. Перерахуйте органи, які забезпечують виконання дохідної частини Державного бюджету.

4. Яким документом і в якому році була затверджена структура діючої бюджетної класифікації в Україні?

5. Поточні доходи поділяються на:

- а) сукупні доходи;
- б) доходи від операцій з капіталом;
- в) офіційні трансферти;
- г) неподаткові надходження;
- д) податкові надходження.

6. Грошові кошти бюджету — це...

7. Прийом доходів від юридичних осіб здійснюється за допомогою:

- а) квитанції-повідомлення;
- б) платіжного повідомлення;
- в) платіжного доручення;
- г) супровідної відомості;
- д) довідки.

8. Чім відрізняється банківська система касового виконання бюджету від казначейської системи касового виконання бюджету?

9. Про наслідки звірки доходів між органами казначейства і податковою адміністрацією складають наступні документи:

- а) довідка № 3 про надходження до Державного бюджету;
- б) реєстр доходів, які надійшли до Державного бюджету;
- в) довідка № 5;
- г) виписки;
- д) інші.

10. Сукупні доходи складаються із:

- а) офіційних трансфертів;
- б) державних цільових фондів;
- в) поточних доходів;

- г) доходів від операцій з капіталом;
- д) інших доходів.

11. *Перерахуйте органи, які забезпечують виконання дохідної частини обласного бюджету.*

12. *Казначейська система касового виконання бюджету – це...*

13. *Прийом доходів від фізичних осіб здійснюється за допомогою:*

- а) платіжного доручення;
- б) довідки;
- в) реєстру;
- г) квитанції-повідомлення;
- д) платіжного повідомлення;
- е) марок державного мита.

14. *Банківські установи щодня подають органам казначейства наступну інформацію:*

- а) довідку;
- б) форму № 412-Д;
- в) реєстр;
- г) виписки з рахунка обліку доходів;
- д) копії завірених платіжних документів.

15. *Територіальні органи Державного казначейства складають такі документи про надходження доходів:*

- а) довідку про доходи, що надійшли на поточний (основний) рахунок місцевого бюджету (ф. № 3);
- б) довідку № 3 про надходження до Державного бюджету;
- в) реєстр доходів, які надійшли до Державного бюджету;
- г) платіжні доручення;
- д) виписки з рахунка обліку доходів.

16. *У діючій бюджетній класифікації передбачена класифікація видатків:*

- а) відомча;
- б) територіальна;
- в) функціональна;
- г) економічна;
- д) інша.

17. Виділяють такі методи бюджетного фінансування:

- а) математичний, аналітичний, статистичний;
- б) субсидії, субвенції, дотації;
- в) аналітичний, прямого рахунка, нормативний;
- г) відкриття кредитів, перерахування коштів з поточного рахунка бюджету або з рахунка казначейства на поточні/реєстраційні бюджетні рахунки розпорядників коштів;
- д) інші.

18. Групування видатків Державного і місцевих бюджетів, яке відображає напрями використання коштів залежно від функцій, які виконує держава, – це...

19. Для здійснення оплати рахунків подають такі первинні документи:

- а) трудові угоди;
- б) рахунки-фактури;
- в) накази на відпустки, матеріальну допомогу;
- г) накладні;
- д) рахунки;
- е) товарно-транспортні накладні;
- є) договори на виконання робіт;
- ж) акти виконаних робіт;
- з) розрахунково-платіжні документи.

20. Реєстраційний рахунок – це...

21. Бюджетне фінансування – це...

22. Загальні видатки поділяються на:

- а) нерозподілені;
- б) капітальні;
- в) поточні;
- г) кредитування з вирахуванням погашення;
- д) інші.

23. У бюджетному фінансуванні задіяні такі суб'єкти:

- а) уповноважені органи банківської системи;
- б) перевіряючі органи податкової адміністрації;
- в) перевіряючі органи контрольно-ревізійного управління;
- г) головні розпорядники коштів та розпорядники коштів II і III ступенів;

- д) фінансові органи;
- е) інші.

24. Для отримання готівки розпорядник коштів подає до органів казначейства такі документи:

- а) рахунки, рахунки-фактури;
- б) трудові угоди;
- в) розрахунково-платіжні відомості;
- г) накази на відпустку;
- д) платіжні доручення на перерахування сум прибуткового податку та інших відрахувань;
- е) акти виконаних робіт;
- є) заявка на отримання грошового чека;
- ж) накази на матеріальну допомогу.

25. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

При фінансуванні через територіальні органи казначейства шляхом оплати рахунків та видачі готівкою розпорядникам коштів відповідного рівня відкривається реєстраційний рахунок в органах казначейства.

26. До виникнення взаємних розрахунків спонукають такі фактори:

- а) коли об'єктивно не співпадають строки фінансування і надходження доходів;
- б) зміна після затвердження бюджету законодавства, що регламентує розподіл доходів і видатків між бюджетами;
- в) невиконання плану з фінансування;
- г) передача з одного бюджету в інший фінансування відповідних заходів;
- д) перефінансування за окремими видами видатків;
- е) при територіальній нерівності бюджетів;
- є) зміна відомчої підпорядкованості підприємства (організації, установи);
- ж) невиконання плану з доходів;
- з) нестача бюджетної готівки;
- и) зміна адміністративно-територіального поділу;
- і) інше.

27. *Грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача, — це...*

28. *Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів і чому.*

Бюджетна субвенція — це грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом бюджету нижчого рівня з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача. При нецільовому використанні кошти підлягають поверненню.

29. *Для проведення взаємозаліку необхідно скласти відповідні документи:*

- а) клопотання про виділення бюджетної позички;
- б) довідка про недоїмку з податків;
- в) повідомлення про взаємні розрахунки;
- г) протокол взаєморозрахунків між розпорядником коштів і платником податків;
- д) акт звірки розрахунків між підприємством та розпорядником коштів за надані послуги.

30. *Бюджетна позичка погашається:*

- а) через місяць після одержання;
- б) до кінця кварталу, в якому одержана;
- в) до кінця бюджетного року.

31. *Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.*

Бюджетна позичка — це короткострокова позичка, що її надають з вищестоящого бюджету нижчестоящому для покриття тимчасового касового розриву у бюджеті у зв'язку з перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року. Бюджетні позички повертають до кінця першого звітного кварталу року, наступного за роком видачі позички.

32. *Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.*

Взаємозалік коштів з фінансування видатків у рахунок погашення недоїмки за належними до бюджету платежами проводиться між розпорядником бюджетних коштів і генеральним підрядником (у результаті — векселеутримувачем) у межах не проведених на дату взаємозаліку видатків або не використаних на цю дату асигнувань на суми, що не перевищують розміру недоїмки платника за відповідними видами податків.

33. До виникнення необхідності у виділенні позички спонукають такі фактори:

- а) коли об'єктивно не співпадають строки фінансування і надходження доходів;
- б) зміна після затвердження бюджету законодавства, що регламентує розподіл доходів і видатків між бюджетами;
- в) невиконання плану з фінансування;
- г) передача з одного бюджету до іншого фінансування відповідних заходів;
- д) перефінансування за окремими видами видатків;
- е) при територіальній нерівності бюджетів;
- є) зміна відомчої підпорядкованості підприємства (організації, установи);
- ж) невиконання плану по доходах;
- з) нестача бюджетної готівки;
- и) зміна адміністративно-територіального поділу;
- і) інше.

34. Документи, які необхідні для проведення взаємних розрахунків:

- а) платіжне доручення;
- б) квитанція-повідомлення;
- в) "Повідомлення про взаємні розрахунки" (ф. № 11);
- г) платіжне повідомлення;
- д) інше.

35. Документальною основою організації обліку виконання бюджету є:

- а) нормативні акти;
- б) первинні документи;
- в) облікові реєстри;
- г) план рахунків;
- д) бюджетна класифікація.

36. Код рахунка містить таку інформацію;

- а) код установи;
- б) код рахунка II і III порядку;
- в) клас рахунків;
- г) код бюджетної класифікації (економічна, функціональна, відомча);
- д) вид бюджету;
- е) інші.

37. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Облік виконання обласного бюджету здійснює бухгалтерія фінансового управління міської державної адміністрації.

38. Бухгалтерські реєстри за змістом є:

- а) комбіновані;
- б) хронологічні;
- в) аналітичні;
- г) книги і картки;
- д) синтетичні;
- е) систематичні.

Література [2–5; 8–11; 20; 22; 24]

Тема 5.3. Регулювання міжбюджетних відносин

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Регулювання міжбюджетних потоків.

Бюджетні трансферти. Субсидії, субвенції, дотації; порядок їх виділення та перерахування. Бюджетні позички, порядок їх видачі та погашення. Взаємні розрахунки між бюджетами, причини їх виникнення та порядок проведення. Взаємозалік коштів з фінансування в рахунок погашення недоїмки з належних до бюджету платежів. Мета і порядок їхнього проведення. Проведення вексельних взаєморозрахунків.

Вилучення коштів на користь Державного бюджету.

Теми рефератів

1. Проблеми регулювання і збалансування місцевих бюджетів в Україні.
2. Особливості взаємовідносин між бюджетами різних рівнів в Україні.
3. Проблемні аспекти повернення бюджетних позичок, виданих із бюджетів вищого рівня.

Ключові терміни: міжбюджетні потоки; міжбюджетне регулювання; бюджетні трансферти; субсидії; субвенції; дотації; бюджетні позички; взаємні розрахунки між бюджетами; взаємозалік коштів; погашення недоїмки; вексельні взаєморозрахунки.

**Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань
до теми 5.3**

1. Якими нормативними актами регулюється бюджетне фінансування і хто їх розробляє?

2. Виокремлюють такі методи бюджетного фінансування:

- а) математичний, аналітичний, статистичний;
- б) субсидії, субвенції, дотації;
- в) аналітичний, прямого рахунка, нормативний;
- г) відкриття кредитів, перерахування коштів з поточного рахунка бюджету або з рахунка казначейства на поточні/реєстраційні бюджетні рахунки розпорядників коштів;
- д) інші.

3. Групування видатків Державного і місцевих бюджетів, яке відображає напрями використання коштів залежно від функцій, які виконує держава, — це...

4. До виникнення взаємних розрахунків спонукають такі фактори:

- а) коли об'єктивно не співпадають строки фінансування і надходження доходів;
- б) зміна після затвердження бюджету законодавства, що регламентує розподіл доходів і видатків між бюджетами;
- в) невиконання плану з фінансування;
- г) передача з одного бюджету до іншого фінансування відповідних заходів.

5. Кому надано право вирішення питання про видачу бюджетної позички?

6. Грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача, — це...

7. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів і чому.

Бюджетна субвенція — це грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом бюджету нижчого рівня з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача. При нецільовому використанні кошти підлягають поверненню.

8. Взаємні розрахунки — це...

9. Для проведення взаємозаліку необхідно скласти відповідні документи:

- а) клопотання про виділення бюджетної позички;
- б) довідка про недоїмку з податків;
- в) повідомлення про взаємні розрахунки;
- г) протокол взаєморозрахунків між розпорядником коштів і платником податків;
- д) акт звірки розрахунків між підприємством та розпорядником коштів за надані послуги.

10. З якого року в Україні використовується практика вилучення коштів на користь Державного бюджету?

11. Хто виписує “Повідомлення про взаємні розрахунки” (ф. № 11) ?

12. Бюджетна позичка погашається:

- а) через місяць після одержання;
- б) до кінця кварталу, в якому одержана;
- в) до кінця бюджетного року.

13. Що є підставою для оформлення взаємних розрахунків між бюджетами?

14. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Бюджетна позичка — це короткострокова позичка, яку надають з вищестоящого бюджету нижчестоящому для покриття тимчасового касового розриву у бюджеті у зв'язку із перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року. Бюджетні позички повертають до кінця першого звітного кварталу року, наступного за роком видачі позички.

15. Фіксована в сумі грошова допомога, що за певних умов надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення виконання ними своїх функцій без обмеження сфери використання коштів на безповоротній основі і не вимагає вкладання коштів з боку отримувача, — це...

16. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Взаємозалік коштів з фінансування видатків у рахунок погашення недоїмки з належних до бюджету платежів проводиться між розпорядником бюджетних коштів і генеральним підрядником у межах не

проведених на дату взаємозаліку видатків або не використаних на цю дату асигнувань на суми, що не перевищують розміру недоїмки платника з відповідних видів податків.

17. В яких випадках проводять взаємозалік?

18. Документи, які необхідні для проведення взаємних розрахунків:

- а) платіжне доручення;
- б) квитанція-повідомлення;
- в) “Повідомлення про взаємні розрахунки” (ф. № 11);
- г) платіжне повідомлення;
- д) інше.

19. Які види бюджетних трансфертів використовуються в Україні?

Література [2–5; 8–11; 20; 22; 24]

Тема 6. Облік виконання бюджетів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Облік взаємних розрахунків у період виконання бюджетів з переданих та одержаних коштів. Рахунки призначені для обліку взаємних розрахунків і коштів переданих та одержаних.

Облік бюджетних позичок. Синтетичний і аналітичний облік видачі та погашення бюджетних короткострокових позичок.

Визначення результатів виконання бюджету. Річні закриття рахунків поточного обліку виконання бюджету, підготовча робота. Рахунки, призначені для відображення результатів виконання бюджету. Складання заключного балансу з виконання бюджету.

Теми рефератів

1. Особливості організації обліку доходів та видатків бюджетів в Україні.
2. Особливості обліку взаємних розрахунків і коштів, переданих та одержаних.

Ключові терміни: облік бюджетних коштів; облік доходів; облік видатків бюджету; облік витрат розпорядників бюджетних коштів; облік капітальних видатків бюджету; облік касових видатків бюджету; облік взаємних розрахунків; облік бюджетних позичок; облік видачі та погашення бюджетних короткострокових позичок; рахунки бюджетного обліку; результати виконання бюджету.

**Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань
до теми 6**

1. Документальною основою організації обліку виконання бюджету є:

- а) нормативні акти;
- б) первинні документи;
- в) облікові реєстри;
- г) план рахунків;
- д) бюджетна класифікація.

2. Дайте визначення плану рахунків з обліку виконання бюджету.

3. Код рахунка містить таку інформацію:

- а) код установи;
- б) код рахунка II і III порядку;
- в) клас рахунків;
- г) код бюджетної класифікації (економічна, функціональна, відомча);
- д) вид бюджету;
- е) інше.

4. Який клас рахунків призначений для обліку доходів і які рахунки другого порядку він містить?

5. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Облік виконання обласного бюджету здійснює бухгалтерія фінансового управління міської державної адміністрації.

6. Бухгалтерські реєстри за змістом:

- а) комбіновані;
- б) хронологічні;
- в) аналітичні;
- г) книги і картки;
- д) синтетичні;
- е) систематичні.

7. Що являє собою єдиний казначейський рахунок?

8. Перерахуйте завдання бухгалтерського обліку бюджету у фінансових органах.

9. Бухгалтерські реєстри за призначенням:

- а) синтетичні;

- б) книги;
- в) систематичні;
- г) аналітичні;
- д) хронологічні;
- е) комбіновані.

10. З огляду на те, що облікові реєстри поділяються на реєстри синтетичного та аналітичного обліку, вкажіть книги обліку, які належать до даних бухгалтерських реєстрів.

11. Складовими організації обліку виконання бюджету є:

- а) первинні документи;
- б) законодавчі та нормативні акти;
- в) облікові реєстри;
- г) план рахунків;
- д) схеми документообігу.

12. Первинні документи — це...

13. Хто розробив діючий план рахунків з обліку виконання бюджету і з якого часу він діє в Україні?

14. Книжки, картки та аркуші певної форми, що їх використовують для обліку наявності і руху матеріальних цінностей і коштів та реєстрації господарських операцій на підприємствах (установах, організаціях), — це...

15. Для обліку операцій з виконання бюджету підставою слугують такі документи:

- а) чек на отримання бюджетних коштів, виданих готівкою;
- б) розпис доходів і видатків бюджету;
- в) акти звірок за взаємозаліками;
- г) меморіальний ордер;
- д) реєстри доходів, що надійшли, та розподілу фінансування;
- е) розпорядження на перерахування коштів з поточного рахунка місцевого бюджету;
- є) інші.

16. Який клас рахунків призначений для обліку видатків і які рахунки другого порядку він містить?

Тема 7. Звітність про виконання бюджетів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Звітність розпорядників коштів про використання бюджетних коштів, одержаних із Державного та місцевих бюджетів. Склад звітних документів, терміни і порядок їх подання.

Звітність установ банків із касового виконання бюджетів. Склад документів і порядок їх подання.

Звітність органів Державного казначейства про виконання Державного бюджету. Склад звітних документів, терміни і порядок їх подання.

Звітність фінансових органів про виконання місцевих бюджетів. Склад звітних документів, терміни і порядок їх подання. Порядок затвердження звіту про виконання бюджету держави.

Теми рефератів

1. Аналіз форм місячної звітності розпорядників коштів про використання бюджетних і позабюджетних коштів.
2. Порядок і терміни подання бюджетної звітності.
3. Аналіз місячної форми звітності про виконання Державного і місцевих бюджетів.
4. Проблемні аспекти підготовки бюджетної звітності.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 7

1. Бюджетна звітність — це...

2. Бюджетна звітність за своїм призначенням поділяється на:

- а) зведену;
- б) зовнішню;
- в) первинну;
- г) внутрішню;
- д) періодичну;
- е) річну.

3. Термін подання місячної звітності ГРКДКУ встановлено:

- а) до 8 числа місяця, наступного за звітним;
- б) до 12 числа місяця, наступного за звітним;
- в) до 15 числа місяця, наступного за звітним.

4. Яка інформація міститься у місячній звітності головних розпорядників коштів, які фінансуються із місцевого бюджету,

за формою № 2 мдб “Звіт про виконання кошторису доходів і видатків установи (загальний фонд)”?

5. До форм місячної звітності ГРК, які фінансуються із Державного бюджету, належать:

- а) ф. № 1 “Баланс”;
- б) ф. № 2 мдб “Звіт про виконання кошторису доходів і видатків установи (загальний фонд)”;
- в) ф. № 3 “Звіт про виконання плану по штатах та контингентах”;
- г) ф. № 4 (1–6) “Звіт про надходження і використання коштів спеціального фонду”;
- д) ф. № 5 “Звіт про рух основних засобів”;
- е) ф. № 7 м “Звіт про кредиторську заборгованість бюджетних установ”.

6. Які посадові особи підписують звіт про виконання місцевого бюджету?

7. Перерахуйте склад документів звітності установ банків по сировому виконанню бюджетів.

8. До форм квартальної звітності фінансових органів про виконання місцевих бюджетів належать:

- а) ф. № 1 “Баланс виконання кошторису”;
- б) ф. № 2 “Звіт про виконання бюджету”;
- в) ф. № 3 “Звіт про виконання плану по мережі, штатах і контингентах установи”;
- г) ф. № 4 “Довідка про використання коштів позабюджетного фонду місцевих Рад народних депутатів”;
- д) ф. № 7 “Звіт про заборгованість бюджетних установ”;
- е) ф. № 15 “Звіт про нестачі та крадіжки грошових коштів і матеріальних цінностей в бюджетних установах”.

9. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильне ствердження.

Бюджетна звітність належить до елементів методу бухгалтерського обліку, являє собою заключний етап бухгалтерського узагальнення інформації.

10. Хто затверджує звіт про виконання Державного бюджету України?

11. До форм місячної звітності ГРК, які фінансуються із місцевого бюджету, належать:

- а) ф. № 1 “Баланс виконання бюджету”;

- б) ф. № 2 мдб “Звіт про виконання кошторису доходів і видатків установи (загальний фонд)”;
- в) ф. № 4 (1–6) “Звіт про надходження і використання коштів спеціального фонду”;
- г) ф. № 5 “Звіт про рух основних засобів”;
- д) ф. № 7 м “Звіт про кредиторську заборгованість бюджетних установ”.

12. Термін подання квартальної звітності ГРК ДКУ встановлено:

- а) з 10 по 20 число місяця, наступного за звітним кварталом;
- б) з 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом, по 1 число другого місяця за звітним кварталом;
- в) до 10 числа місяця, наступного за звітним кварталом.

13. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильне ствердження.

Звіт про виконання зведеного бюджету України готує центральний апарат Державного казначейства на підставі звітів про виконання всіх бюджетів, які діють у державі.

14. Бюджетна звітність за обсягом показників поділяється на:

- а) періодичну;
- б) зведену;
- в) внутрішню;
- г) річну;
- д) первинну;
- е) зовнішню.

15. Які посадові особи підписують місячні звіти про виконання Державного бюджету?

16. Звіт про надходження і використання коштів спеціального фонду складають за загальною формою, але окремо за кожним видом коштів спеціального фонду:

- а) ф. № 4–1 “Звіт про надходження і використання спеціальних коштів”;
- б) ф. № 4–2 “Звіт про заборгованість бюджетних установ”;
- в) ф. № 4–3 “Звіт про депозитні суми”.

17. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильне ствердження.

Установи і організації, що утримуються за рахунок Державного чи місцевого бюджетів і використовують кошти спеціального фонду,

щомісяця складають звіт за формою № 4 (1–6) “Звіт про надходження і використання коштів спеціального фонду”.

18. На підставі яких даних органи казначейства складають звіт про видатки Державного бюджету?

19. Назвіть форму місячної звітності розпорядників коштів, що отримують асигнування із загального фонду бюджету в іноземній валюті.

20. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів і чому.

Документальна перевірка проводиться на момент отримання відповідними контролюючими органами певних звітних документів у розрізі повноти та своєчасності наданих звітів, дотримання вимог щодо порядку заповнення документів, відповідності розрахункових даних звітним, їх послідовність у формах звітності та інше.

21. За обсягом даних фінансово-господарських операцій ревізії поділяються на:

- а) суцільні;
- б) планові;
- в) часткові;
- г) фактичні;
- д) повні;
- е) тематичні;
- є) вибіркові;
- ж) додаткові;
- з) комплексні;
- и) документальні;
- і) позапланові;
- ї) повторні.

22. Ревізія – це...

23. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Повторна ревізія проводиться у тому випадку, коли попередня ревізія не остаточно встановила порушення фінансово-господарської дисципліни на підприємстві (організації, установі).

24. Етапи контрольної-ревізійного процесу:

- а) організація роботи на місці ревізії;
- б) складання програми ревізії;
- в) підготовка до проведення ревізії;
- г) складання акта ревізії;

- д) контроль за виконанням прийнятих рішень;
- е) реалізація матеріалів ревізії.

25. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

Суцільна ревізія передбачає перевірку деяких документів або всіх документів за незначний проміжок часу.

26. Загальний акт ревізії умовно можна поділити на такі частини:

- а) бухгалтерський облік і звітність;
- б) дрібні порушення, що їх було усунуто під час ревізії;
- в) виробничо-фінансова діяльність, виконання кошторисів;
- г) загальні відомості;
- д) численні планові і звітні показники.

27. КРС України виконує наступні найважливіші функції:

- а) здійснення контролю за дотриманням антимонопольного законодавства;
- б) контроль за збереженням держмайна у бюджетних установах;
- в) контроль за достовірністю бухгалтерського обліку і звітності у бюджетних установах;
- г) контроль за дотриманням порядку затвердження і застосування цін і тарифів в усіх галузях народного господарства;
- д) контроль за витрачанням бюджетних коштів усіх рівнів і коштів позабюджетних фондів.

28. Додаткова ревізія — це...

Тема 8. Контроль за виконанням бюджетів

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Податковий контроль та його організація в Україні. Облік платників податків та надходжень податків і обов'язкових платежів. Податкова звітність, порядок і методи її перевірки. Камеральні перевірки податкових декларацій і звітів. Документальні перевірки правильності розрахунків із бюджетом. Оформлення результатів податкових перевірок.

Митний контроль. Митні органи України, їх функції та повноваження. Митне оформлення. Контроль митних органів за сплатою мита і митних платежів. Особливості контролю за переміщенням через митний кордон підакцизних товарів.

Контрольно-ревізійна робота з бюджету, її завдання та напрями. Організація і планування ревізій і перевірок. Порядок проведення ревізій фінансових органів щодо складання і виконання бюджету. Оформлення і реалізація результатів ревізій.

Теми рефератів

1. Методика проведення ревізії бюджетної установи.
2. Застосування штрафних санкції за результатами ревізій.
3. Внутрішній контроль за використанням бюджетних асигнувань.
4. Роль контрольно-ревізійної служби у здійсненні державного фінансового контролю.
5. Порядок виконання ревізій і перевірок органами Державної контрольно-ревізійної служби в Україні за поданням правоохоронних органів.
6. Організація контролю за сплатою мита і митних платежів. Особливості контролю за переміщенням через митний кордон підакцизних товарів.

Ключові терміни: податковий контроль; податкова звітність; камеральні перевірки; документальні перевірки; митний контроль; митне оформлення; контрольно-ревізійна робота з бюджету; організація і планування ревізій і перевірок; результати ревізій.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 8

1. Система контрольних дій, спрямована на всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій з метою встановлення законності проведених операцій, дотримання фінансової дисципліни, порядку та правил організації обліку, достовірності звітності, — це...

2. Визначте структуру Контрольно-ревізійної служби України.

3. Залежно від організації роботи ревізії поділяють на:

- а) суцільні;
- б) планові;
- в) часткові;
- г) фактичні;
- д) повні;
- е) вибіркові;
- е) тематичні;

- ж) додаткові;
- з) комплексні;
- и) документальні;
- і) позапланові
- ї) повторні.

4. Обстеження і вивчення окремих аспектів фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій або їх підрозділів – це...

5. Акт ревізії – це...

6. Проміжні акти складають за результатами:

- а) ревізії кас;
- б) інвентаризації коштів і товарно-матеріальних цінностей;
- в) розрахунків із дебіторами і кредиторами;
- г) контрольного запуску сировини у виробництво;
- д) інше.

7. Завданням ревізії бюджетної установи – є:

- а) правильність ведення бухгалтерського обліку та складання звітності;
- б) законність утворення та ефективність використання позабюджетних коштів;
- в) додержання своєчасного повернення позичок та інших бюджетних асигнувань;
- г) перевірка руху коштів на бюджетних рахунках;
- д) додержання бюджетної дисципліни;
- е) збереження грошових коштів і матеріальних цінностей;
- є) додержання цільової спрямованості бюджетних коштів.

8. Рахункова палата України виконує такі найважливіші функції:

- а) контроль за достовірністю податкового обліку і звітності;
- б) контроль за своєчасним і повним надходженням страхових внесків до Пенсійного фонду;
- в) контроль за використанням коштів держбюджету;
- г) контроль за збереженням держмайна у бюджетних установах;
- д) здійснення контролю за дотриманням антимонопольного законодавства.

9. В якому році і яким законодавчим актом в Україні була утворена Контрольно-ревізійна служба?

10. Зазначте (“так”, “ні”), чи правильний цей вислів.

При перевірці витрачання грошових коштів на заробітну плату слід перевірити правильність встановлення і застосування посадових окладів (ставок) заробітної плати, доплат, надбавок, виплат за заміщення / сумісництво та премій, чи не допускались виплати за невідпрацьований час тощо.

Тема 9. Світовий досвід бюджетного менеджменту

Зміст матеріалу для самостійного опрацювання

Управління бюджетним процесом у розвинених країнах. Демократичний вивір бюджетних пріоритетів. Політичний механізм бюджетних рішень. Органи оперативного управління бюджетом та бюджетного контролю в зарубіжних країнах.

Бюджетне планування. Економіко-аналітичні засади бюджетування. Методи програмного аналізу і раціоналізація розробки бюджетів. Програмно-цільові бюджети. Складання бюджетів “на нульовій основі”.

Виконання бюджету і бюджетний контроль. Методи контролю. Ревізійні органи законодавчої влади. Контроль за видатками. Забезпечення виконання намірів парламенту. Ефективність використання коштів. Регулювання міжбюджетних відносин.

Теми рефератів

1. Особливості та управління бюджетним процесом у країнах Європи (дві країни на вибір).
2. Особливості діяльності органів оперативного управління бюджетом та бюджетного контролю в зарубіжних країнах (дві країни на вибір).
3. Зарубіжний досвід регулювання міжбюджетних відносин.
4. Узагальнення досвіду застосування методів програмного аналізу і раціоналізації розробки бюджетів у зарубіжних країнах.
5. Особливості організації виконання бюджетів та здійснення бюджетного контролю зарубіжних країнах (дві країни на вибір).

Ключові терміни: демократичний вивір бюджетних пріоритетів; політичний механізм бюджетних рішень; економіко-аналітичні засади бюджетування; програмно-цільові бюджети; бюджети “на нульовій основі”; декрементальне бюджетування; інкрементальне бюджетування.

Тести і питання для самоконтролю і самоперевірки знань до теми 9

1. Під бюджетуванням як найголовнішою складовою бюджетного менеджменту розуміють:

- а) процес управління бюджетним господарством на основі врахування сукупності соціально-економічних факторів;
- б) оцінку граничних витрат та корисності;
- в) можливість визначити критерій для оптимального розподілу бюджетних коштів;
- г) визначення групи видатків, які забезпечать максимальну корисність.

2. Процедури бюджетування дають змогу ув'язати:

- а) можливість знайти критерій для оптимального розподілу бюджетних коштів;
- б) надходження коштів з їх витрачанням;
- в) процес управління бюджетним господарством;
- г) визначити коло тих, хто платитиме, і тих, хто отримує вигоду в результаті складного комплексу бюджетних рівнянь.

3. У розвинених країнах Заходу бюджетні технології пройшли етапи:

- а) бюджет на основі цільових програм;
- б) бюджет від виконання;
- в) оцінку граничних витрат та корисності;
- г) традиційний бюджет.

4. Ключовим моментом функціонального бюджетування є:

- а) бюджет від виконання;
- б) зосередження на вартості одиниці послуг у межах фінансових програм чи певних кошторисів;
- в) жорсткий контроль за видатками підпорядкованих бюджетних установ;
- г) потрібне скорочення асигнувань.

5. Метод послідовно-постатейних бюджетів відображає:

- а) зосередження на вартості одиниці послуг у межах фінансових програм чи певних кошторисів;
- б) жорсткий контроль за видатками підпорядкованих бюджетних установ;

- в) структуру бюджету із законодавчо передбачених статей видатків і видів доходів відповідно до економічної класифікації;
- г) потрібне скорочення асигнувань.

6. За традиційного управління бюджетом здійснюється:

- а) зосередження на вартості одиниці послуг у межах фінансових програм чи певних кошторисів;
- б) потрібне скорочення асигнувань;
- в) жорсткий контроль за видатками підпорядкованих бюджетних установ;
- г) урахування витратних показників, рівня цін.

7. Традиційний бюджет складається шляхом:

- а) жорсткого контролю за видатками підпорядкованих бюджетних установ;
- б) урахування витратних показників, рівня цін;
- в) кількісних характеристик діяльності бюджетної установи.

8. Із зарубіжного досвіду відомі такі методи бюджетування:

- а) функціональне бюджетування;
- б) декрементальне бюджетування;
- в) метод послідовно-постатейних бюджетів;
- г) на збалансованій основі.

9. За інкрементального бюджетування:

- а) приріст видатків менший за темпи інфляції;
- б) потрібне скорочення асигнувань;
- в) фінансування збільшується на величину вищу за темпи інфляції;
- г) правильної відповіді немає.

10. За декрементального бюджетування:

- а) приріст видатків менший за темпи інфляції;
- б) фінансування збільшується на величину вищу за темпи інфляції;
- в) правильної відповіді немає;
- г) потрібне скорочення асигнувань.

11. Метою бюджетного процесу на збалансованій основі, який запропонований в США, є:

- а) формування та прогнозування довго- та середньострокових цілей і розроблення стратегії для реалізації поставлених цілей та завдань діяльності певної бюджетної установи;

- б) потрібне скорочення асигнувань;
- в) лімітування та адресне витрачання коштів.

12. Процедура зменшеного бюджетування передбачає:

- а) формування та прогнозування довго- та середньострокових цілей і розроблення стратегії для реалізації поставлених цілей та завдань діяльності певної бюджетної установи;
- б) розподіл очікуваних доходів з урахуванням передбачених обмежень;
- в) проектування на основі заявок і обґрунтувань, які подані зацікавленими структурами.

13. Система програмно-цільового бюджетування складається з таких етапів бюджетного планування:

- а) формування та прогнозування довго- та середньострокових цілей і розроблення стратегії для реалізації поставлених цілей та завдань діяльності певної бюджетної установи;
- б) аналіз і відбір програм, визначення величини фінансових ресурсів та видів діяльності на певний період, а також розподіл обов'язків між органами управління;
- в) складання бюджету, тобто розподіл фінансових ресурсів, які необхідні для виконання програми.

14. Перевагами запровадження системи програмно-цільового бюджетування є:

- а) аналіз і відбір програм, визначення величини фінансових ресурсів та видів діяльності на певний період, а також розподіл обов'язків між органами управління;
- б) більш комплексне та системне бюджетне планування;
- в) розподіл фінансових ресурсів, які необхідні для виконання програми.

15. Ідея бюджетування на нульовій основі ґрунтується на тому, що:

- а) діючим у традиційному процесі бюджетного планування програмам;
- б) більш обґрунтованим рішенням у сфері бюджетної політики притаманні вищі пріоритети, ніж новим;
- в) більш комплексне та системне бюджетне планування;
- г) усі бюджетні плани — старі і нові — мають бути складені і за однаковими критеріями перевірені з нульової бази.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акт ревізії — це двосторонній документ, в якому відображено наслідки ревізії фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій, а також роботи фінансових органів щодо складання і виконання бюджету, наведено перелік фактів виявлених порушень і додаткових резервів збільшення доходів та скорочення витрат.

Акт звірки — документ, що офіційно підтверджує наявність заборгованості перед бюджетом (недоїмки за податками, зборами та платежами). Акти звірки розрахунків складаються між резидентом (господарською організацією) та розпорядником коштів державного бюджету (бюджетною установою) за надані послуги. В акті звірки зазначається сума кредиторської заборгованості на певний період часу та вид послуг.

Баланс виконання бюджету — це форма бюджетної звітності, яка характеризує стан виконання бюджету на відповідну дату. Складається на основі поточного обліку виконання бюджету. Баланс складається у фінансових органах на початок кожного місяця. Баланс складається з двох частин: активу і пасиву. В активі відображається склад, розміщення і витрачання бюджетних коштів, а в пасиві — джерела утворення коштів бюджету. Баланс виконання бюджету характеризує процес касового виконання бюджету на певну дату з початку року, стан його коштів на рахунках в банках та в розрахунках.

Балансовий метод як основа бюджетного планування являє собою метод остаточного узгодження дохідної та видаткової частин бюджету.

Банківська система касового виконання бюджету — одна із систем зарахування коштів на рахунки бюджету та перерахування з них, що передбачає відкриття рахунків бюджету в установах банківської системи.

Бюджетна дотація як вид допомоги для покриття перевищення витрат над доходами — це, як правило, фіксована в сумі грошова допомога, що при певних умовах надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення виконання ними своїх функцій без обмеження сфери використання коштів на безповоротній основі і не вимагає вкладання коштів з боку отримувача. За економічним характером цей вид допомоги є особливим видом асигнувань державного бюджету. Дотації надаються в деяких випадках для збалансування доходів і видатків місцевих бюджетів, а також державних підприємств та господарських організацій. Через систему дотацій

місцевим бюджетам, промисловим підприємствам на різних етапах розвитку загальнодержавної економіки здійснюється перерозподіл суспільного продукту і національного доходу між окремими галузями господарства. Згідно із міжнародно визнаною термінологією, це є незв'язаний, загальний, безумовний, генеральний трансферт.

Бюджетна звітність — це звітність головних розпорядників коштів, розпорядників коштів другого і третього ступенів і відповідних фінансових органів за одержані та використані бюджетні кошти, а також кошти, які надійшли до бюджету. Бюджетна звітність поділяється за призначенням (зовнішня, внутрішня), за обсягом показників (первинна, зведена), за терміном складання і подання (періодична, річна).

Бюджетна класифікація — це систематизоване згрупування доходів і видатків бюджету за однорідними ознаками, що забезпечує загальнодержавне і міжнародне порівняння бюджетних даних. Бюджетна класифікація ґрунтується на принципах єдності для всіх ланок бюджетної системи і тісному зв'язку з планом економічного і соціального розвитку. На основі бюджетної класифікації провадиться зведення індивідуальних кошторисів установ і організацій у галузеві, місцевих бюджетів в єдиний бюджет, визначаються обов'язки підприємств і організацій, галузей господарства та їхніх складових частин щодо платежів до бюджету. У бюджетній класифікації зазначені порядкові номери (коди) і повні найменування доходів і видатків бюджету. Діюча в Україні бюджетна класифікація передбачає класифікацію видатків за трьома ознаками: функціональною, відомчою, економічною.

Бюджети місцевого самоврядування — бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Бюджетна позичка — це короткострокова позичка, що її надають з вищестоящого бюджету нижчестоящому для покриття тимчасового касового розриву у бюджеті у зв'язку з перевищенням видатків над доходами в окремі періоди (квартали) року. Бюджетні позички повертають у межах поточного року.

Бюджетна програма — систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до поданих на нього функцій.

Бюджетна система України — сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетна резолюція — постанова Верховної Ради України про основні напрямки бюджетної політики на наступний бюджетний рік. Бюджетна резолюція розробляється Верховною Радою України не пізніше 15 червня виходячи з аналізу економічного становища країни в поточному році на основі прогнозних макроекономічних показників розвитку країни на наступний рік. Перша бюджетна резолюція в Україні була прийнята 7 липня 1995 року.

Бюджетна субвенція (вид субсидії) — це грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей і обумовлена вкладанням коштів з боку отримувача; при нецільовому використанні кошти підлягають поверненню. Згідно із міжнародно визнаною термінологією, це зв'язаний, спеціальний, умовний трансферт, який надається при певній участі у фінансуванні з боку отримувача.

Бюджетна субсидія — це грошова допомога, що надається вищестоящим бюджетом нижчестоящому з метою забезпечення ними реалізації конкретних цілей, але без необхідності вкладання коштів з боку отримувача. При нецільовому використанні кошти підлягають поверненню. Згідно із міжнародною термінологією, це зв'язаний, спеціальний, умовний трансферт, що не вимагає участі у фінансуванні з боку отримувача.

Бюджетне планування — це комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів із визначення доходів і видатків бюджетів у ході їх складання, розгляду і затвердження. Бюджетне планування здійснюється виходячи з таких принципів: організаційного взаємозв'язку його з економічним і соціальним плануванням; центрального місця бюджетного планування в системі фінансового планування; цільового характеру призначення; єдності планів; збалансування доходів та видатків; науковості. При бюджетному плануванні використовують наступні методи: прямого рахунка, аналітичний, нормативний.

Бюджетне зобов'язання — будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Бюджетне призначення — повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів цим Кодексом, законом про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетне регулювання — вирівнювання можливих одержуваних доходів і фінансування витатків за рахунок загальнодержавних доходів і рівного фінансування. Застосовується при формуванні місцевих бюджетів. Методи регулювання: нормативний, податковий, коефіцієнтів, дотацій, субсидій, субвенцій, перерозподілу.

Бюджетне фінансування — це перерахування коштів на поточні/реєстраційні бюджетні рахунки розпорядників коштів з єдиного казначейського рахунка або рахунка місцевого бюджету, які відкриті в банківських установах і в органах казначейства, в межах, визначених у фінансових планах та кошторисах і затверджених у бюджеті. Бюджетне фінансування базується на двох основних принципах: плановості та цільовому характері використання.

Бюджетний запит — документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний період.

Бюджетний менеджмент — це сукупність взаємопов'язаних дій (управлінських функцій), прийомів, методів, що спрямовані на керування бюджетними ресурсами і відносинами, які виникають в процесі руху бюджетних потоків. Предметом бюджетного менеджменту як навчальної дисципліни є бюджетний процес і управління ним. Виділяють наступні складові бюджетного менеджменту: бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік виконання бюджету та контроль за виконанням бюджету.

Бюджетний процес — регламентований законодавством порядок складання, розгляду і затвердження бюджетів, їх виконання, контроль за їх виконанням, затвердження звітів про виконання бюджетів, що входять до бюджету держави. Структура бюджетного процесу включає в себе дві складові: бюджетне планування (складання, розгляд і затвердження бюджету) і виконання бюджету.

Бюджетний регламент — документ, в якому визначені порядок і терміни складання, розгляду і затвердження бюджетів, а також організація їх виконання. Визначає чітке розподілення функцій між органами державної влади і управління; встановлює всю документацію, яка необхідна для функціонування бюджетного процесу; визначає особливий порядок виконання бюджету в разі його несвоєчасного затвердження, відповідальність сторін за його порушення.

Бюджетний період — законодавчо затверджений період часу, протягом якого функціонує бюджет. В Україні діє річний бюджетний

період, при цьому бюджетний рік співпадає з календарним роком, він починається 1 січня та закінчується 31 грудня.

Бюджетні асигнування — це планові суми, в межах яких можуть проводитись видатки із бюджету.

Бюджетні кошти — грошові ресурси, призначені для утримання бюджетних установ, організацій та проведення заходів, що передбачені в затвердженому бюджеті.

Бюджетні рахунки — це рахунки з обліку доходів та видатків бюджету, що відкриваються в установах банків за відповідними балансовими рахунками, на які зараховуються податки, збори, платежі та надходження з інших джерел, і з яких здійснюється перерахування коштів на видатки, затверджені в бюджеті.

Бюджетні трансферти — це спеціальна бюджетна підтримка місцевих органів влади шляхом надання коштів з централізованого бюджету, що обумовлено такими факторами: по-перше, перекладання державою на місцеві органи влади фінансування загальнодержавних об'єктів, які мають супроводжуватись стовідсотковим відшкодуванням з державного бюджету понесених видатків; по-друге, вирівнювання відмінностей дохідного потенціалу різних територій, породжених диференціацією рівня економічного розвитку територій, структури економіки, демографічних особливостей; по-третє, виникнення обставин, профінансувати які місцеві бюджети не мають змоги. Бюджетні трансферти поділяють на три види: дотації, субвенції, субсидії.

Бюджетний контроль — складова фінансового контролю, де об'єктивною основою виступає контрольна функція фінансів. Це сукупність заходів, які провадять державні органи, пов'язані з перевіркою законності, доцільності та ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування. Розрізняють три форми контролю: попередній, поточний, наступний. І виділяють такі види контролю: державний, відомчий, внутрішньогосподарський, незалежний (аудит).

Бюджетна установа — орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими.

Бюджетний розпис — документ, в якому-встановлюється розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань головним

розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації.

Видатки бюджету — кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум.

Витрати бюджету — видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу.

Взаємні розрахунки — це покриття видатків одного бюджету коштами іншого для відновлення збалансування бюджетів, необхідність в якому виникає внаслідок перерозподілу між бюджетами доходів чи видатків після прийняття та затвердження бюджету.

Взаємозалік коштів з фінансування видатків у рахунок погашення недоїмки за належними до бюджету платежами проводиться між розпорядником бюджетних коштів і платником податків у межах не проведених на дату взаємозаліку видатків або не використаних на цю дату асигнувань на суми, що не перевищують розміру недоїмки платника за відповідними видами податків.

Вибіркова ревізія передбачає перевірку деяких документів або всіх документів за незначний проміжок часу.

Виконання бюджету являє собою виконання дохідної частини бюджету (забезпечення надходження платежів та податків як до Державного бюджету, так і до місцевих бюджетів) та виконання видаткової частини бюджету (фінансування запланованих та затверджених видатків бюджету). Контроль за виконанням Зведеного бюджету України здійснюється в порядку, визначеному законодавством України. Контроль здійснюється всіма учасниками бюджетного процесу.

Вилучення бюджетних коштів — одна із форм взаємовідносин між бюджетами різних рівнів. Вилучення коштів виявляється у примусовому стягненні частини доходів місцевих бюджетів на користь Державного бюджету з метою його поповнення і стимулювання місцевих бюджетів.

Вихідні бюджетні потоки — це реальний грошовий потік платежів із бюджету, який складається із видатків та відрахувань.

Відомча класифікація видатків бюджету — групування видатків, що відображає розподіл бюджетних асигнувань між безпосередніми отримувачами коштів із бюджету на заплановані заходи.

Відомчий бюджетний контроль здійснюється контрольно-ревізійними управліннями чи відділами міністерств і відомств. Полягає в перевірці цільового використання коштів, виділених із бюджету на підприємствах, в організаціях і установах, які підпорядковуються міністерству чи відомству.

Внутрішні бюджетні потоки обмежені рамками бюджетної системи. Вони пов'язані з рухом регулюючих податків, дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позичок, коштів по взаємних розрахунках, вилученням коштів на користь вищестоящого бюджету всередині бюджетної системи.

Внутрішньогосподарський бюджетний контроль здійснюється фінансовими службами підприємств, організацій і установ. Полягає в перевірці розрахунків з бюджетом по податках і платежах та використання виділених бюджетних коштів.

Вхідні бюджетні потоки — це реальний грошовий потік платежів до бюджету, який складається із доходів та надходжень.

Головні розпорядники бюджетних коштів — бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 цього Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

Грошові кошти бюджету — це перевищення поточних надходжень бюджету над поточними видатками. Джерелом утворення коштів бюджету є: закріплені доходи за даним бюджетом, дотації, субсидії та субвенції, бюджетні позички, кошти, одержані від інших бюджетів по взаємних розрахунках, кошти, вилучені з іншого бюджету, нормативи відрхувань від податків і зборів.

Державний бюджетний контроль здійснюють органи державної влади. Передбачає перевірку повноти та своєчасності розрахунків платників з бюджетом та цільове використання бюджетних асигнувань.

Державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) — загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору.

Дефіцит бюджету — перевищення видатків бюджету над його доходами.

Дотація вирівнювання — міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує.

Державний контроль за використанням бюджетних асигнувань — одна із складових бюджетного контролю, основним завданням якого є досягнення цільового, раціонального та ефективного використання бюджетних коштів. Цей контроль здійснюється фінансовими органами.

Додаткова ревізія проводиться у тому разі, якщо попередня ревізія не остаточно встановила факти порушення фінансово-господарської діяльності підприємства, організації, установи.

Документальна ревізія — це ревізія всіх господарських операцій на підставі документів, які в бухгалтерському обліку є основою для бухгалтерських записів.

Доходи бюджету — це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які включають в себе сукупні доходи, офіційні трансферти та загальнодержавні цільові фонди.

Економічна класифікація видатків бюджету — це структуризація видатків усіх видів бюджетів за їх економічним змістом і цільовим призначенням.

Єдиний казначейський рахунок. Казначейська система виконання Державного бюджету передбачає акумулювання всіх коштів Державного бюджету на рахунках, що відкриваються в установах банків на ім'я органів Державного казначейства. Зазначені рахунки діють в єдиному режимі, створюючи таким чином загальнодержавну систему єдиного казначейського рахунка. Через ці рахунки органи Державного казначейства здійснюють операції за доходами і видатками.

Закон про Державний бюджет України — закон, який затверджує повноваження органів державної влади здійснювати виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду.

Залишок бюджетних коштів — обсяг коштів на рахунках відповідного бюджету та розпорядників коштів цього бюджету на кінець дня.

Запозичення — операції, пов'язані з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких виникають зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування перед кредиторами.

Зведене планування — одна з частин складання бюджету, що полягає у визначенні основних напрямків планової роботи, шляхів та способів реалізації фінансових активів, забезпечує балансування

бюджету держави в розрізі запланованих податкових та неподаткових доходів та видатків держави на запланований період.

Змішана система касового виконання бюджету — одна із систем зарахування коштів на рахунки бюджету та перерахування з них, що передбачає можливість відкриття та ведення рахунків бюджету, мобілізацію коштів та інше як в установах банківської системи, так і в казначействі.

Зовнішні бюджетні потоки пов'язані з рухом грошового потоку до бюджету і з нього у вигляді податкових і неподаткових доходів бюджету та фінансуваням із бюджету підприємств, організацій, установ, громадян, заходів.

Казначейська система касового виконання бюджету — одна із систем зарахування коштів на рахунки бюджету та перерахування з них, що передбачає відкриття та ведення рахунків бюджету, мобілізацію коштів та фінансування видатків через спеціалізовану структуру — Державне казначейство.

Казначейський вексель — цінний папір, що виступає короткостроковим зобов'язанням і засвідчує заборгованість держави за виконані роботи та надані послуги. Казначейський вексель видається головним розпорядникам коштів на період до року для подальшого розподілу та погашення недоїмок державних підприємств за певними видами податків та платежів. Векселеутримувач, який отримав казначейський вексель як засіб розрахунку, формує свій дохід від різниці між номінальною ціною векселя та ціною його продажу. Випуск казначейських векселів та контроль за їх обігом здійснює уповноважений представник центрального апарату Державного казначейства України — державне підприємство “Укрспецфін”.

Касове виконання бюджету — це прийняття та зарахування доходів на рахунки бюджету, зберігання та видача коштів на видатки по бюджету. Касове виконання бюджету виконується закладами кредитної системи — Національним банком України та комерційними банками. Встановлено перелік установ банків, через які, починаючи з 15 лютого 1998 року, провадиться касове виконання Державного бюджету: Національний банк, Державний експортно-імпорتنний банк, Акціонерно-комерційний агропромисловий банк “Україна”, Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку “Укрсоцбанк”, Український акціонерний промислово-інвестиційний банк “Промінвестбанк”, Державний спеціалізований комерційний ощадний банк, Акціонерний поштово-пенсійний банк “Аваль”. Зазначені банки здійснюють касове виконання Державного бюджету України при на-

явності укладених угод з центральним апаратом Державного казначейства.

Комплексні ревізії — це ревізії, що дозволяють глибше вивчити широке коло питань, які характеризують усі ділянки і аспекти господарської діяльності підприємства, організації, установи.

Конкретно-адресне планування — одна з частин складання бюджету, що визначає взаємовідносини з бюджетом за всією сукупністю фінансових планів та кошторисів доходів та видатків бюджетних організацій.

Кредитування за вирахуванням погашення — операції, пов'язані з наданням коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких з'являються зобов'язання перед бюджетом, та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету.

Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування — податки і збори (обов'язкові платежі), що закріплені цим Кодексом на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Коефіцієнт вирівнювання — коефіцієнт, що застосовується при розрахунку обсягу дотації вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів з метою зміцнення дохідної бази бюджетів місцевого самоврядування.

Кошторис — це план наступних грошових витрат та надходжень. Залежно від типу установи, організації та мети, для якої складають і затверджують кошторис, розрізняють такі його види: кошторис бюджетної установи, кошторис витрат на виробництво та інші. Бюджетні установи складають кошториси, які є підставою для витрачання коштів на утримання й розширення установ. За наявності позабюджетних коштів ці установи складають прибутково-видаткові кошториси, в яких визначають суму надходжень грошей від належних цій установі господарств та суму витрат на їх утримання. Прибутково-видаткові кошториси складають також громадські організації. Господарські організації складають кошторис на фінансування окремих заходів за рахунок власних коштів і державного бюджету. Кошториси бувають індивідуальні та зведені. Індивідуальні кошториси відбивають особливості, властиві певній установі чи організації або характер окремих заходів (витрат). Зведений кошторис є об'єднанням індивідуальних кошторисів однорідних установ з управління, відомства. Складаються кошториси на квартал та рік (чи інший бюджетний період). Затверджений вищестоящою організацією кошторис є планом фінансування підприємства, установи, організації.

Метод прямого рахунка — визначає деталізований розрахунок показників в бюджеті виходячи із реальних потреб і показників у розрізі окремих статей доходів і видатків за кожним підприємством, організацією, установою.

Міжбюджетні трансферти — кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого.

Місцеві бюджети — бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування.

Місцевий фінансовий орган — установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції зі складання, виконання місцевих бюджетів, контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів.

Надходження до бюджету — доходи бюджету та кошти, залучені в результаті взяття боргових зобов'язань органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування,

Недоїмка — заборгованість резидентів перед Державним бюджетом за окремими податками, зборами та платежами (акциз, податок на додану вартість та інше), що підлягають поверненню в певний період часу. Резиденти — 1) фізичні особи — громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, котрі тимчасово перебувають за кордоном; 2) юридичні особи, об'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність на підставі законів України; дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які користуються імунітетом і дипломатичними привілеями, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності.

Наступний бюджетний контроль провадиться після закінчення бюджетного року або певного звітного періоду в межах бюджетного року. Полягає у виявленні причин відхилень даних від планових, повноти і своєчасності надходження передбачених бюджетом коштів, перевірки цільового використання коштів. Здійснюється на основі звітних бухгалтерських документів.

Незалежний бюджетний контроль здійснюють спеціалізовані аудиторські фірми і служби. Полягає у перевірці бюджетної звітності щодо правильності її складання відповідно до встановлених правил бухгалтерського обліку та відповідності діяльності підприємства, організації, установи відповідним нормативним актам.

Нормативний метод — заснований на використанні норм і нормативів, встановлених стосовно як детальних, так і узагальнених показників.

Облік виконання бюджету являє собою забезпечуючу систему, на якій засновується бюджетний процес, а саме повне, своєчасне і достовірне відображення процесу виконання Державного і місцевих бюджетів. Складовими організації обліку є: первинні документи, якими оформляються операції щодо виконання бюджету, і схеми їх документообігу; облікові реєстри, в яких відображаються ті чи інші операції, та порядок ведення запису в них; план рахунків з обліку виконання бюджету.

Органи стягнення — податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень,

Первинні документи — це письмове свідоцтво про здійснення певних операцій, яке надає юридичну силу даним бюджетного обліку. Первинна документація забезпечує бюджетному обліку суцільне та неперервне відображення діяльності підприємств, установ та організацій. Дійсними вважаються тільки правильно оформлені документи, а саме ті, в яких присутні всі реквізити — обов'язкові показники, що забезпечують первинним документам силу закону. Такими реквізитами є: назва підприємства (організації, установи), назва документа, його номер, дата, короткий зміст операції, її кількісний та грошовий вираз, підписи осіб, відповідальних за цю операцію.

Повноваження на майбутні бюджетні зобов'язання — повноваження на взяття бюджетного зобов'язання здійснювати платежі в бюджетному періоді, що настає після закінчення поточного бюджетного періоду,

Проект бюджету — проект плану формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду, який є невід'ємною складовою проекту закону про державний бюджет або проекту рішення відповідної ради про місцевий бюджет.

Профіцит бюджету — перевищення доходів бюджету над його видатками.

Перевірка — це обстеження і вивчення окремих аспектів фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій, установ або їх підрозділів. Перевірка поділяється на: *камеральну* — проводиться на момент отримання відповідними перевіряючими органами певних звітних документів у розрізі повноти та своєчасності наданих звітів, дотримання вимог щодо порядку заповнення документів, відповідності розрахункових даних звітним, їх послідовності у формах звітності та інше; *документальну*, яка здійснюється у відповідності з річними планами контрольно-економічної роботи і кварталними графіками перевірок, які складаються з кожної ланки роботи, та має на меті перевірку повного та правильного відображення в обліку результатів минулої перевірки, відповідність показників балансу даним синтетичного та аналітичного обліку по рахунках, дотримання положень обліку наявних бюджетних коштів та їх витрачання, інше.

Періодична бюджетна звітність — звітність, що подається розпорядниками коштів за певні проміжки часу (місяць, квартал) у законодавчо встановлені терміни.

Планова ревізія проводиться відповідно до плану контрольно-ревізійної роботи контролюючих органів.

План рахунків з обліку виконання бюджету — це система рахунків бухгалтерського обліку операцій з виконання бюджету держави, об'єднаних у групи з однаковим економічним змістом та призначенням.

Повна ревізія передбачає перевірку всіх аспектів фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю.

Повторна ревізія — це ревізія, яка провадиться після планової, її завданням є перевірка усунення недоліків на підприємстві (організації, установі), зазначених в акті ревізії.

Податковий менеджмент — це один із напрямків бюджетного менеджменту, або управління фінансами, що являє собою управління у сфері податків, тобто сукупність засобів і методів організації відносин з приводу розподілення ВВП та створення централізованого фонду держави — бюджету.

Позапланова ревізія здійснюється за спеціальними завданнями вищою інстанцією організації або за вимогою суду або прокуратури.

Попередній бюджетний контроль здійснюється під час складання, розгляду і затвердження бюджетів різних рівнів, кошторисів доходів і видатків бюджетних установ, розрахунків для одержання бюд-

жетних трансфертів, розробки і прийняття бюджетного і податкового законодавства.

Поточний бюджетний контроль відбувається в ході виконання бюджету, кошторисів доходів і видатків протягом бюджетного року. Здійснюється на основі первинних документів оперативного і бюджетно-бухгалтерського обліку та звітності.

Поточні доходи бюджету являють собою сукупність податкових і неподаткових надходжень.

Пряме вилучення доходів — це законодавчо обумовлене передавання суми перевищень запланованих доходів над запланованими видатками з бюджету нижчого рівня до бюджету вищого рівня.

Ревізія — найпоширеніший метод бюджетного контролю, система контрольних дій, які спрямовані на всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств, установ і організацій, а також роботу фінансових органів щодо складання і виконання бюджету з метою встановлення законності проведених операцій, дотримання фінансової дисципліни, порядку і правил організації обліку, достовірності звітності. Ревізії розрізняють за повнотою охоплення діяльності об'єкта, що ревізується (повні, часткові, тематичні, комплексні), за ступенем охоплення даних фінансово-господарських операцій (суцільна, вибіркова), залежно від даних, які є базою для проведення ревізії (документальні, фактичні), та організації ревізії як процесу (планові, позапланові, додаткові, повторні).

Реєстраційні рахунки — це рахунки, які відкриваються в органах Державного казначейства розпорядникам бюджетних коштів для обліку доходів і видатків за загальним фондом Державного бюджету.

Реєстри аналітичного обліку слугують для обліку деталізованих даних, що детально характеризують усі аспекти бюджетних відносин. Необхідні для управління та керування роботою підприємств, установ, організацій, контролю та планування обсягу коштів, інше.

Реєстри синтетичного обліку слугують для обліку інформації про склад та рух коштів, їхні джерела та господарські процеси в узагальненому вигляді та в єдиному грошовому вимірюванні (виразі).

Річна бюджетна звітність — звітність, що подається розпорядниками коштів у контролюючі органи та вищестоящі органи по закінченні року у законодавчо встановлені терміни.

Рішення про місцевий бюджет — нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради, виданий в установленому законодавством України порядку, що містить затверджені повноваження відповідно Ради міністрів Автономної

Республіки Крим, місцевій державній адміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Розпис доходів і видатків як детальне відображення запланованих доходів і видатків бюджету являє собою розподіл доходів і видатків бюджету відповідно до їх порядкових номерів, які зазначені в бюджетній класифікації. Бюджетний розпис доходів і видатків складається на весь бюджетний рік із поквартальною і місячною розбивкою з дотриманням принципу збалансованості бюджету. Таким чином, бюджет має бути збалансованими як за роком загалом, так і за кожним окремим кварталом та місяцем.

Розпорядники бюджетних коштів — бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважених на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Розпорядники коштів I ступеня, або головні розпорядники коштів (державний орган та його керівники, які мають право на розподіл та цільове використання виділених бюджетних коштів) залежно від рівня бюджету, — це:

- Державний бюджет і бюджет Автономної Республіки Крим: керівники міністерств і відомств;
- місцеві бюджети: керівники відділів державних адміністрацій і голови сільських і селищних рад.

Розпорядники коштів II ступеня залежно від рівня бюджету:

- Державний бюджет і бюджет Автономної Республіки Крим: керівники середньої ланки в управлінні, що підпорядковані безпосередньо головним розпорядникам коштів і мають у своєму підпорядкуванні підприємства і організації;

- місцеві бюджети: при бюджетному фінансуванні з місцевих бюджетів розпорядників коштів II рівня не існує.

Розпорядники коштів III ступеня залежно від рівня бюджету:

- Державний бюджет і бюджет Автономної Республіки Крим: керівники підприємств та організацій, що підпорядковані безпосередньо розпорядникам коштів II рівня;

- місцеві бюджети: керівники організацій, підприємств та установ.

Сукупні доходи бюджету як складова доходів бюджету складається із поточних доходів і доходів від операцій з капіталом.

Спеціальні реєстраційні рахунки — це рахунки, які відкриваються розпорядникам коштів усіх ступенів для обліку доходів і видатків, передбачених їх кошторисами в частині спеціального фонду.

Суцільна ревізія передбачає перевірку абсолютно всієї документації, яка характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства, організації, установи з моменту проведення останньої ревізії.

Субвенції — міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Тематична ревізія — це перевірка однотипних підприємств, організацій, установ з одного й того ж питання.

Фактична ревізія — це ревізія фактичної наявності грошових коштів і матеріальних цінностей, фактичного стану об'єкта, який перевіряється, щодо їх наявності в натурі і відповідності даним бухгалтерського обліку.

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості — гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів

Фінансування бюджету — надходження та витрати у зв'язку із зміною обсягу боргу, а також зміною залишку готівкових коштів за бюджетом, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету

Функціональна класифікація видатків бюджету — групування видатків Державного і місцевих бюджетів, яке відображає напрями використання коштів залежно від функцій, які виконує держава.

Часткова ревізія — перевіряються окремі види господарських операцій або окремі напрямки діяльності підприємства, організації, установи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України. — К., 2006.
2. Бюджетний кодекс України: Чинне законодавство зі змінами та допов. — К., 2006.
3. Василик О. Д., Павлюк К. В. Бюджетна система України: Підручник. — К.: ЦНЛ, 2004. — 544 с.
4. Василик О. Д. — Державні фінанси України: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 1999. — 383 с.

5. *Деркач І. І., Гордєєва Л. Л.* Бюджет і бюджетний процес в Україні. — Дніпропетровськ, 2001.
6. *Осипчук Л. Л.* Организация исполнения государственного бюджета: Курс лекций. — К.: МАУП, 1999.
7. *Пасічник Ю. В.* — Бюджетна система України: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2006. — 607 с.
8. *Федосов В., Опарін В., Сафонова Л.* Бюджетний менеджмент: Підручник / За заг. ред. В. Федосова. — К.: КНЕУ, 2004. — 864 с.
9. *Чечетов М. В., Чететова Н. Ф., Бережна А. Ю.* Бюджетний менеджмент: Навч. посіб.: У 2 ч. — Х.: ВД “ІНЕЖЕК”, 2004. — Ч. 1. — 560 с.
10. *Чечетов М. В., Чететова Н. Ф., Бережна А. Ю.* Бюджетний менеджмент: Навч. посіб.: У 2 ч. — Х.: ВД “ІНЕЖЕК”, 2004 — Ч. 2. — 448 с.
11. *Юрій С. І., Бескид Й. М.* Бюджетна система: Навч. посіб. — К.: НІОС, 2000. — 396 с.
12. *Юрій С. І., Стоян В. І., Даневич О. С.* Казначейська система: Підручник. — 2-ге вид., змін. і допов. — Тернопіль: Карт-бланш, 2006 — 818 с.

Додаткова

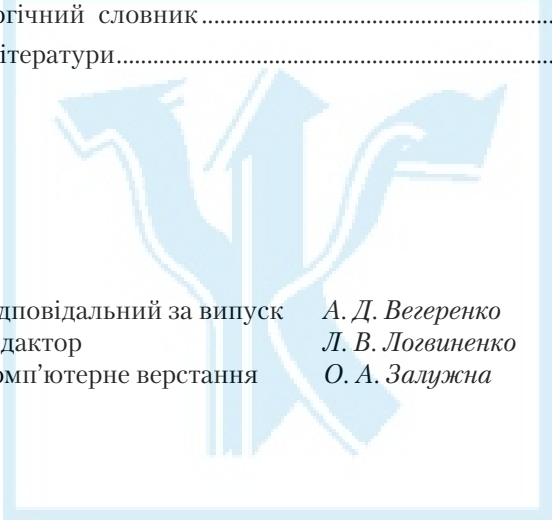
13. *Про відкриття* реєстраційних рахунків органами Державного казначейства України // Наказ ДКУ від 09.04.97 № 32. — www.treasury.kiev.ua
14. *Про порядок* складання квартальних звітів установами й організаціями, що одержують кошти з державного й/або місцевих бюджетів // Наказ ДКУ від 03.04.01 № 48. — www.treasury.kiev.ua
15. *Про порядок* складання місячної звітності установами й організаціями, що одержують кошти з державного й/або місцевих бюджетів // Наказ ДКУ від 22.02.01 № 23 — www.mon.gov.ua
16. *Про затвердження* Порядку виконання державного бюджету за доходами // Наказ ДКУ від 19.12.2000 № 131. — www.treasury.kiev.ua.
17. *Про затвердження* документів, використовуваних у процесі виконання бюджету // Наказ Міністерства фінансів України від 09.01.01 № 6. — minfin.gov.ua

18. *Про організацію бухгалтерського обліку та звітності виконання державного і місцевих бюджетів в органах Державного казначейства України // Наказ ДКУ від 28 листопада 2000 р. № 119. — www.treasury.kiev.ua.*
19. *Порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій з виконання Державного бюджету: Затв. наказом ДКУ від 28 грудня 2000 р. № 142. — www.treasury.kiev.ua*
20. *Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228. — www.kmu.gov.ua*
21. *Базилевич В. Д., Беластрик Л. О. Державні фінанси: Навч. посіб / За ред. В. Д. Базилевича. — К.: Атіка, 2002. — 368 с.*
22. *Білик М. Д. — Бюджетування у системі фінансового планування // Фінанси України, — 2003. — № 3 — С. 97–109.*
23. *Булгакова С. О., Базанова Н. В., Чечуліна О. О., Шаповал Т. А. Казначейська система виконавчих бюджетів: Підручник. — К.: Київський держ. торг-екон. ун-т, 2000. — 249 с.*
24. *Опарін В. М., Мацько В. І., Кондратюк С. Я., Коломієць Г. Б. Бюджетна система: Навч.-метод. посіб для самост. вивч. дисц. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: КНЕУ, 2002. — 336 с.*
25. *Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник. — К.: НІОС, 2000. — 118–216 с.*
26. *Галушка Є. О., Охрімівський О. В., Хижняк Й. С. Казначейська справа: Навч. посіб. — Чернівці: Книги — XXI, 2004. — 248 с.*
27. *Матвеева В. Бюджетні організації: бухгалтерський облік та оподаткування. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Х.: Фактор, 2002. — 688 с.*
28. *Опарін В. М., Сафонова Л. Д. Сутність і складові бюджетного менеджменту // Фінанси України. — 1998. — № 2. — С. 60–66.*
29. *Опарін В. М., Малько В. І., Кондратюк С. Я. Бюджетна система. — К.: КНЕУ, 2000. — 208 с.*
30. *Пасічник Ю. В. — Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Знання-Прес, 2003. — 523 с.*

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Бюджетний менеджмент”	4
Методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів.....	6
Зміст матеріалу для самостійного вивчення дисципліни “Бюджетний менеджмент”	8
Термінологічний словник	64
Список літератури.....	79

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. В. Логвиненко*
Комп'ютерне верстання *О. А. Залужна*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3514

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП